

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron,
za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

Fr. Ferjančič.

(Dalje.)

B. O cerkveni glasbi pri posameznih svetih opravilih.

I. Sveta maša.

Daritev svete maše je najsvetejše vseh opravil, kajti tu se na nekrvav način ponavlja isto, kar se je nekda vršilo na gori Kalvariji: Jezus Kristus se nekrvavo daruje svojemu nebeškemu Očetu pod podobama kruha in vina. Z daritvijo svete maše častimo Boga na najpopolnejši način.

Organist in pevski zbor imata posebno čast in srečo, da smeta na todličen način sodelovati pri sveti daritvi. Če kje, morata zlasti tu zastaviti vse svoje moči, da vredno proslavita božjega Zveličarja, ki se na oltarju daruje za nas. Vredno pa ga bosta proslavila le tedaj, ako se bosta nančno ravnala po želji in predpisih svete Cerkve. Ti predpisi so za razne vrste svete maše različni. Razločujemo namreč peto, slovesno, tiho in črno sveto mašo.

I. Peta in slovesna sveta maša.

Peta maša („missa cantata“) je ona, pri kateri mašnik nekatere dele svete maše poje in mu pevci odpevajo. Slovesna maša („missa solemnis“) je pa tedaj, ako strežeta mašniku vsaj dijakon in subdijakon v posebnih duhovskih oblačilih; subdijakon poje epistolo, dijakon pa evangelij in „Ite missa est“. Tudi se pri slovesni sveti maši zažiga kadilo in se ž njim pokadi oltar, mašna knjiga, hostija in vino ter mašnik sam.

Za pevski zbor ni razlike med peto in slovesno sveto mašo; za obe veljajo isti predpisi. Pri obeh se sme peti izključno le v liturgičnem, latinskem jeziku; pri obeh se morajo peti vsi predpisani stalni in izpremenljivi mašni spevi. Stalni spevi so: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei in mašni rezponzoriji; izpremenljivi spevi so: introit, graduale, ofertorij in komunija.

Oglejmo si vse te speve, kakor si sledè pri presveti daritvi.

a) Introit.

Latinska beseda „*introitus*“ pomeni vhod. Nekdaj so peli namreč ta spev takrat, ko je imel škof slovesen vhod v cerkev. Ta spev je bil nekdanj daljši, nego je sedaj. Po introitovi antifoni so peli cel psalem ali vsaj večji del psalma, dokler niso izpred oltarja dali pevskega zboru znamenja, da se ima spev končati. Ob koncu so dodali še „*Gloria Patri*“. V spomin na to staro navado stojita v misalu in gradualu še dandanes nad introitovo psalmovo vrstico črki *Ps.* („psalmus“), in ne črka *V.* („versus“), kakor bi bilo pričakovati zaradi ene same psalmove vrstice. Od osmega ali devetega stoletja nadalje ima introit že dandanašnjo obliko ter obstoji iz antifone, psalmove vrstice in „*Gloria Patri*“, na kar se antifona ponovi.

Od tihe nedelje do vštete velikega četrta odpade pri introitu „*Gloria Patri*“, kolikorkrat se obhaja sveta maša „*de tempore*“; v tem času se po psalmovi vrstici takoj ponovi antifona.

Velikonočno soboto ni introita; pred sveto mašo namreč se pojó litanije in te vodijo neposrednje h „*Kyrie*“. Isto velja tudi za binkoštno soboto, toda samo za ono sveto mašo, ki se poje takoj po posvečevanju krstne vode.

V velikonočnem času, t. j. od velikonočne nedelje do vštete sobote pred praznikom presvete Trojice, se pridevata k antifoni dva „*alleluia*“. Velikonočni čas se v gradualu zaznamuje s črkama *T. P.* t. j. „*tempore paschali*“.

Introit se prične peti takoj, ko pristopi mašnik k oltarju („*accedente sacerdote ad altare*“); ni treba torej čakati, da bi mašnik začel že pristopne molitve.¹⁾

Introit se poje najprimerneje koralno. Ker njegove melodije v obče in tjo velikega obsega in so bolj mirnega, slovesnega značaja, so ti koralni spevi posebno pripravi za zborovo petje.²⁾ Glede koralnega proizvajanja daje graduate to-le navodilo: Ob ferijah in preprostih godovih („*in feriis et festis simplicibus*“) intonira introit en sam pevec do zvezdice; o drugih godovih in nedeljah intonirata dva, o slovesnih praznikih pa štirje, ako je dovolj pevcev. Na to nadaljuje zbor do psalma. Prvi del psalmove vrstice in „*Gloria Patri*“ do zvezdice pojó zopet dotični pred-

¹⁾ Nekateri, n. pr. Johner, Drinkwelder in drugi menijo, da se sme z introitom začeti že takoj, ko gre mašnik k oltarju; drugi pa, n. pr. Mitterer, Bonvin, Schmid, trdijo, da se sme introit pričeti še le tedaj, ko pristopi mašnik k oltarju. Ti se sklicujejo na *Caeremoniale ep. lib. II. c. 8.* in zlasti na *Decr. auth. 2424 ad 7.* V praksi pač ne bo velike razlike med prvim in drugim načinom, ker je pot iz zakristije do oltarja navadno kratka.

²⁾ Sicer se za introite o večjih praznikih dobé tudi večglasne skladbe, zlasti v obliki tako imenovanih „*falsobordoni*“, ali take skladbe ne dosegajo nikdar veličastnih koralnih napevov. Najbolje stori, kdor ostane izključno pri koralnih introitih.

pevci, drugi del obeh vrstic pa zbor. Ko se pa na to antifona ponovi, je ni treba iznova intonirati, temveč jo poje ves zbor od začetka do psalma.

Introit je jako pomenljiv spev, ker naznanja glavno misel praznikovo. Dostikrat že takoj prve besede povedó, kaj obhajamo ta ali oni praznik. N. pr. božični praznik „Puer natus est nobis“ („Dete nam je rojeno“), ali véliko nedeljo „Resurrexi et adhuc tecum sum“ („Vstal sem in še sem pri tebi“), ali binkoštno nedeljo „Spiritus Domini replevit orbem terrarum“ („Duh Gospodov je napolnil zemlje krog“).

Po pravici imenuje nekdo (P. Ambrozij Kienle) introit „veličastno, krasno uverturo, ki s svojim bogastvom in vzletom napoveduje veličino bližajočih se skrivnosti; njegov znak je živahnost, polna moči in ognja“.

Introit se pri peti sveti maši ne sme izpustiti. Razvado, da se introit pri peti sveti maši do cela opušča, imenuje zbor za svete obrede zlorabo, ki jo je treba odstraniti. (S. R. C. 11. sept. 1847). In naša škofijska okrožnica določa: „Introit se mora peti ali vsaj recitirati, to je razločno deklamirati s spremljevanjem orgelj“.

b) Kyrie eleison.

„Kyrie sledi introitu brez odmora“, beremo v naši škofijski okrožnici. Ta spev je najbrže ostanek starih litanij, ki so se nekdam pelev pred sveto mašo, kakor nahajamo še dandanes nekaj podobnega velikonočno in binkoštno soboto. Trikrat se poje „Kyrie eleison“ („Gospod, usmili se nas“) v čast Bogu Očetu, trikrat „Christe eleison“ („Kristus, usmili se nas“) v čast Bogu Sinu, in zopet trikrat „Kyrie eleison“ v čast Svetemu Duhu.

Ta klic izvira — kakor kažejo grški izrazi — iz grške cerkve in je tudi v latinski liturgiji že zelo star. Vendar prvotno so klicali samo „Kyrie eleison“ in brez določenega števila. Papež Gregor Vélikí je vpeljal tudi „Christe eleison“, pa še vedno brez določenega števila. Še le v začetku devetega stoletja se je vpeljala dandanašnja navada, da ima Kyrie ravno devet invokacij.

V gradualu so za razne vrste godov tudi razne melodije za Kyrie. Zadnji „Kyrie eleison“ v koralnih napevih je razdeljen v dva ali tri dele, ki so zaznamovani z eno in dvojno zvezdico. Ako sta samo dva dela (torej le ena zvezdica), pojó prvi del predpevci, drugi del vsi. Ako je zadnji „Kyrie eleison“ razdeljen v tri dele (po prvem delu se nahaja ena zvezdica, po drugem pa dve), pojó prvi del predpevci, drugi del ostali pevci, tretji del pa vsi. Ako je zadnji Kyrie razdeljen v pet delov (n. pr. Kyrie I ad libitum), se na podoben način vrsté predpevci in pevski zbor.

Ako se poje Kyrie koralno, je dovoljeno nekatere invokacije tudi recitirati. Ako se poje Kyrie devetkrat, se najprimerneje poje v dveh zborih; prvi Kyrie poje prvi zbor, drugega drugi zbor, tretji Kyrie prvi zbor, prvi Christe drugi zbor i. t. d. Zadnji Kyrie pojeta oba zbora. One invokacije, ki na ta način pripadajo drugemu zboru, se lahko recitirajo.

Pri večglasnih kompozicijah tega speva se mora ohraniti tridelnost; tudi se ne smejo Kyrie in Christe eleison semtertja mešati. Tudi v večglasnih skladbah naj se gledé invokacij kolikor mogoče ohrani število devet; ali če to ni mogoče, naj se invokacije vsaj nikar preveč ne ponavljajo.

Končno je še pomniti, da je grška beseda „eleison“ čveterozložna, zato se ne sme uglasbiti in peti: „e-lei-son“, temveč „e-le-i-son“.

(Dalje prih.)

Odpor proti novejši cerkveni glasbi.

Dr. Fr. Kimovec:

(Konec.)

Veliko tehtnejši, kot vsi dosedanji razlogi za ta odpor proti novejši cerkveni glasbi se zdi sledeči, ki iz glasbenih krogov vstaja, odet v konservativno odelo skrbi za dostojnost in resnobnost liturgije in spremljajočih jo umetnosti: Novejši glasbeniki so prevrgli vsa, po stoletjih utrjena, neizpremenljiva, temeljna pravila, aksiome harmonije in modulacije. Kar je po premaganih prvih trdih poizkusih večglasja do današnjih dni pri največjih glasbenikih veljalo kot nepremakljivo pravilo, to je „moderna“ vrgla med staro šaro; to, čemur se je stoletja protivilo uho, kar je doznalo kot neblagoglasno, to novejša glasba s prav posebno, malodane perverzno slastjo izrablja.

Kaj je resnice v tem ugovoru, ki kaže velik videz upravičenosti? Katera pravila, ki so bila doslej že stoletja v veljavi, novejša glasba zanemarja, katere temelje je porušila?

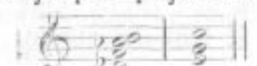
Odgovor: Nekdaj so se dobri in slabi skladatelji skrbno ogibali vsaj očitnih vzporednih kvint, danes takih najstrožje prepovedanih nastopov najdeš skoro pri vseh „modernih“ skladateljih.

Poglejmo, kako je s prepovedjo vzporednih kvint?

Odkar je Gvidon Areški odpravil trdote Hukbaldovega „organa“, to je spremljanja napeva z vzporednimi kvintami, kvartami in oktavami, velja postopanje v vzporednih kvintah kot nedovoljeno. Zakaj? Nič zaradi drugega, kakor zato, ker vzporedne kvinte našemu ušesu, našemu glasbenemu čutu neprijetno denejo, ker se neprijetno slišijo, samo zato so prepovedane. Zato so pa prepovedane le tedaj, kedar se resnično slabo slišijo.

In različni duhoviti, iznajdljivi glasbeniki so spoznali, da se v gotovih slučajih tudi vzporedne kvinte ne slišijo slabo, niso trde, ampak nasprotno: naravnost prav mehke. Tako n. pr. je že stoletja veljalo pravilo, da sta vzporedni kvinti, katerih prva je čista, druga pa zmanjšana, v vsakem slučaju dovoljeni, ker nima ta postop prav nič neprijetnega na sebi.

Mozart je uvidel, da se poltonske vzporedne kvinte v gotovih slučajih prav prijetno slišijo; n. pr. če sledi zvečanemu kvintsektakordu trizvok:

 Take vzporedne poltonske kvinte kot sta tu $\begin{matrix} des - c \\ as - g \end{matrix}$ med basom in altom (takozvane Mozartove kvinte) se rabijo že več nego

sto let; danes bi si jih menda najstrožji rigorist ne upal grajati, ker jih nobeno uho ne čuti kot neprijetne.

Aleksander Scarlatti je že sto let prej opazil, da celo celtonske vzporedne kvinte izgube svojo trdoto v tem slučaju, če temeljni ton in kvinta trizvoka postopata v terco in septimo septakorda ali v kvinto in nono nonakorda, ali pa obratno:

Te vrste vzporedne celtonske kvinte kakor so tu

med sopranom in basom $\begin{matrix} g & - & a \\ c & - & d \end{matrix}$ in v drugem

slučaju obratno: med altom in sopranom $\begin{matrix} a & - & g \\ d & - & c \end{matrix}$

od duhovitega skladatelja započete, po dvestoletni rabi sankcionirane, Scarlattijeve kvinte imenovane, so kvinte samo na papirju, uho najbolj spretnega lovca na vzporedne kvinte zlasti rastoče kvinte (v prvem zgledu) ne bo kot take slišalo; morebiti je uho za padajočo (drugi zgled) nekoliko bolj občutljivo.

Take poštene, upravičene kvinte je napisal n. pr. St. Premr v svoji znani „pesmi za vojni čas“: Marija Pomočnica. (Dodatna priloga C. Gl. 1915) v 5. in 6. taktu:

Temeljni ton in kvinta d-durovega trizvoka padata v terco in septimo a-durove sedme stopnje (kvintseksni akord), s te pa še enkrat vzporedno v temeljni ton in kvinto a-durovega trizvoka.

Vzporednih kvint, ki nastajajo vsled tonov, ki harmoniji niso lastni, vsled zadržkov, prehajalnih in menjalnih tonov, so največji in najstrožji mojstri v obilici napisali. Če to omenim, da jih je brez skrbi pisal veliki klasični mojster orgeljskega skladanja J. Seb. Bach pred dvesto leti, jih tudi točasnim skladateljem ne kaže očitati. Opozorim naj le še — ker že o Bachu govorimo, da je on ne tako poredko pisal tudi vzporedne kvinte, izmed katerih je prva zmanjšana, druga pa čista, kar se marsikateremu učitelju še danes zdi pomisleka vredno.

Prav tako so Bach in kasnejši klasični mojstri pisali vzporedne kvinte v takih slučajih, če so drugi glasovi obstali na takozvanih „ležečih tonih“ ali pa šli proti vzporednim kvintam v „nasprotnem postopanju“; zlasti se vsa neprijetnost vzporednosti pokrije z nepričakovano modula cijo, prav posebno še tedaj, če se ta modulacija izvrši po enharmonični zamenjavi ali kromatičnih izpremembah. Če se kromatiki ali enharmoniki še disonance pridružijo, nobeno uho ne bo

čutilo vzporednih kvint, pa naj oko njih navzočnost še tako jasno dožene; zakaj dovolj opravka ima, da ugotovi pot in cilj tem enharmoničnim oziroma kromatičnim postopom.

Res je pa vendarle, da se vzporedne kvinte novjših skladateljev včasih prav zanikarno slišijo. Tako n. pr. si ne bo najhujši zagovornik „moderne“¹⁾ glasbe drznil trditi, da so Bittnerjeve vzporedne kvinte v njegovi operi: *Das höllisch' Gold* (peklensko zlato) kdovekaj prijetne; toda Bittner je ta malo lepi učinek ravno nameraval. Mlad hudič pride iz peklenške luknje na svet, pa si ga ogleduje, kakšen je, rekoč: „To je torej tisti toliko omenjani in toliko slavljani zgornji svet“. Sodba njegova o tem svetu se glasbeno takole glasi:

Lep pa ni! to bôde me luč! O-či me bole.

Nezadovoljnost, neugodni vtis na tega mladega nezkušenega hudiča, ki je prišel na svet duše loviti, se glasbeno težko primerneje izrazi, kakor s temi pari vzporednih kvint in hkrati vzporednih septim; s tem so te gotovo same na sebi zelo nelepe vzporedne kvinte dovolj utemeljene.

Nekatere bolj boječe glasbenike celo kakšen nekoliko manj obrabljen, nedolžen zadržek spravi v nemir in skrb za „cerkvenost“ skladbe. Tak je n. pr. zadržek v velikonočni Antifoni (C. Gl. 1916. pril. 4.) v predzadnjem taktu, ko za V. stopnjo b-dura namesto trizvoka IV. stopnje nastopi nekoliko nepričakovano na videz $\frac{6}{4}$ akord b-durove IV. stopnje, pa je v resnici samo dvojni zadržek pred toniko. Enojnega zadržka smo zlasti v cerkveni glasbi zelo vajeni, čez grlo nam uhaja takozvani „cecilijanski repek“, v našem slučaju bi se mogel glasiti:

Ta nedolžni dvojni zadržek pred tonično terco in kvinto n. pr. je spravił moža, ki ga sicer cenim kot cerkvenega glasbenika dobrega okusa, skoro v obupnost nad „moderno“. Druge zopet plaši

¹⁾ Beseda „modern“ je že zelo stara, rabili so je že srednjeveški sholastiki; pomen, kakor ga ima danes v umetnosti, se ji je utrdil za časa renesans, proti koncu 15. stoletja.

večja množina dissonanc, dalje kromatika, enharmonika. Toda resnično je, da so bile vse dissonance znane že dobam pred „moderno“, stare so po sto, dvesto, tristo let. Samo za takozvani celtonski akord danes ne morem reči, ali imamo kak zgled iz časov pred moderno. Sicer se pa tudi ta da razložiti v dva zvečana trizvoka stoječa na dveh, za veliko sekundo oddaljenih škálnih tonih. Če dobro uveden nastopi ob kontrapunktičnem postopanju posameznih glasov, čutiš samo nepopisno silo, ki grózi, da vse razdene. Tudi taka eksotična sredstva so včasih v glasbi potrebna in upravičena. Beethoven n. pr. začenja eno izmed svojih večjih klasičnih del z vsemi toni harmonične molove škaie. Glede kromatike in enharmonike nekateri klasiki 16. stoletja malo zaostajajo za novejšimi mojstri. Že Palestrina, zlasti pa Orlando Lasso, prav tako naš Galus (prim. njegov motet: „Magnum mysterium“) posebno pa Gesualdo (1560—1614) so pisali stvari, ki se človeku zde nepričakovane, kot razodetje.

Podobno je z novejšo modulacijo, ki segajo nje korenine par stoletij nazaj. Sorodnost tonovskih načinov, ki je glavni vir modulatorskih sredstev, ni iznajdba novejših dni. Beethoven n. pr. prvo periodo neke skladbe samo začenja in končava v f-duru, vse kar je med prvim in zadnjim taktom te periode, pa hodi okoli bližnjih in daljnih f-durovih sorodnikov.

Res je seveda, da so prejšnje dobe dissonance, kromatiko, enharmoniko, to obsežno modulacijo bolj sporadično rabile, le bolj instinktivno. Novejši glasbeni razvoj je pa v vseh teh glasbenih prvinah zasledil veliko zakonitost in veliki mojstri novejših dni: Liszt in po njem Wagner in zopet po drugi plati Bruckner so to na novo spoznano in ugotovljeno bogato zakonitost sankcionirali s svojimi velikimi glasbenimi deli, ki imajo danes že priznak klasičnosti, dočim so generaciji pred nami vzbujala mogočen, glasen odpor tudi pri zelo izobraženih glasbenikih, ki so priznavali kot pravno le to, kar so dognale dobe pred njimi. Razvoju pa, ki se je vršil pred njih očmi, toda preko njih, ki so izza zaprašeni foliantov sedli na sodnji stol glasbenih estotov, ne da bi poznali vedno živo življenje src bogonadarjenih glasbenikov, niso mogli slediti, ker si niso mogli misliti, da je kak razvoj še mogoč, da je mogoče še kaj dognati, česar oni ne vedo, da je mogoče glasbene zakone še nekoliko širše pojmovati, kot so jih doslej pojmovali.

In v tem širšem pojmovanju glasbenih elementarnih pravil leži skrivnost napredka novejših časov po harmonično-modulatorični plati.

Seveda ne moremo zanikati trditve, ki se nasproti novejši glasbi pogosto ugotavlja: Novejša glasba v celoti nudi veliko več težkoč, nego prejšnja — recimo cecilijanska iz najstrožje dobe in zlasti predcecilijanska. Ta trditev je v tej splošni obliki gotovo resnična, dasi pa imamo veliko skladb, ki jih moramo brezdvoma med „moderne“ prištevati, in vendar ne kažejo nobenih težkoč. Tam pa, kjer so resnične težkoče — o tem smo lahko uverjeni — skladatelj ni napisal težkoč zaradi težkoč, ali —

kakor se očita — da bi skladbi bolj moderno lice dal, ampak pameten, resničen skladatelj težkoče samo tam napravi in samo zato, da kar moč adekvatno izrazi to, kar mu dušo preveva. Kdor težkoče nalašč išče, je bahač, ne pa skladatelj. Ne rečem, da se ni moč zmotiti, ne rečem, da bi se tu ali tam kako mesto ne dalo z manjšimi stroški, z manjšimi tehničnimi težkočami enako izrazito napraviti; nezmotljiv ni nihče in absolutne popolnosti na svetu, ki je njega poglaviti priznak nepopolnost, nihče ne bo dosegel. Pa če bi bilo to tudi mogoče, bi se vsem težkočam ne bilo moč izogniti, zakaj izvečine je tako, da pomenijo nove težkoče nove glasbene efekte, nove možnosti glasbenega izražanja.

In še eno je, kar novejšo cerkveno glasbo opravičuje.

Pij X. je v svojem motupropriju z dnem 22. nov. 1903. kot vrhovni pravec, po katerem se mora cerkvena glasba presoјati, postavil sledeče pravilo: Glasba je tembolj cerkvena, čimbolj se približuje viru vse cerkvene glasbe: koralu. In zdi se, da se je glasba malokaterе dobe tako zelo bližala principom, iz katerih je vzniknil koral, kakor ravno glasba najnovejše dobe, ki je razbila vse vezi konvencionalizma, ki v prvo vrsto postavlja besedo ž nje naravno deklamacijo, ki pušča akcentu, da on odločuje, ki ne trga teksta in ga ne vklepa v prisilni jopič konvencionalno razdeljenih shem, ki se ji koral tako prilega, da n. pr. v Springerjevih mogočnih, veličastnih mašah pogosto komaj opaziš, kedaj moderna neha in se koral začne.

Seveda, popularni vsi proizvodi novejše glasbe niso in nikoli ne bodo in tudi po tem ne hrepene. Saj pa tudi treba ni, da bi bilo vse popularno, kar umetnost producira. Narod ne obstoji samo iz kmetov, pa tudi samo iz inteligence ne; oba dela sta potrebna in se nujno dopolnjujeta. Malo ljudi je, da bi bili pravi kmetje, ki bi z žulji svojih rok v potu svojega obraza obdelovali svojo zemljo, pa bi bili hkrati pravi inteligenti z obsežno svetovno in hkrati temeljito strokovno kmetiško izobrazbo. V eni ali drugi reči so diletanti, večina njih, ki hočejo biti oboje, je pa v obeh.

Kakor so proizvodi leposlovja lahko ustvarjeni za različne namene, namenjeni različnim krogom: nekateri malim otrokom, drugi mladini, tretji preprostemu ljudstvu, četrti inteligenci, tako je tudi z glasbo; krivico dela narodni kulturi, kdor v svoji kratkovidnosti zahteva, da mora biti vsakršna glasba umerjena prav točno za njegove male razmere, da mora biti vsak proizvod, ki naj ga on priznava kot potrebnega, popularen — morda v najbanalnem zmislu. Saj naš največji pesnik Prešeren v celoti tudi ni kdovekaj popularen. Pa zato njegove poezije še niso neobčutene, nasprotno: prav posebno globoko občutene so in morda prav zato širšemu občinstvu, ki jim je površina več, kot globina, manj dostopne. Ali je zato Prešeren nepotreben? Zakaj bi ne imela inteligenca nekaj višjega, globljega, širšemu obzorju, globljemu pojmovanju odgovarjajočega vžitka, ki je ljudstvu v celoti zaenkrat še nedostopen? Ali naj tudi na umetnostnem, posebej še na cerkveno-glasbenem torišču postane geslo tisti obžalovanja

vredni, razdiralni klic sebičnega demagoštva: „Mi smo pa za kmeta!“ . . . ? Kakor, da mi nismo, kakor da novejša glasba ni rodila na stotine skladeb, ki jih vsi naši zbori zmorejo. Ali naj tudi tu inteligenco zametamo, odrivamo? Veselimo se in ponosni bodimo, če imamo skladatelje in zборе, ki za višjimi cilji hrepene. — Gotovo ne bo nikomur v škodo, najmanj naši splošni narodni kulturi, če so si tisti, ki jim je Bog dal več talentov, dali za nalogo, da hočejo s temi talenti vestno gospodariti in žnjimi to doseči, kar more naš čas najboljšega Bogu vrniti in njegovo službo odličiti. Nevreden služabnik bi bil, zaničljiv hinavec, kdor bi se dal od kogarkoli odvrniti od zastavljene poti, ki jo je za edino pravo spoznal in zadržati od visokega cilja, h kateremu ve, da ga kliče glas od zgoraj.

Rekvizicija orgelj.

Tekom avgusta t. l. so se začeli po časnikih prikazovati posamezni glasovi, da bodo morale cerkve, ki so prinesle že dotlej z oddajo zvonov ogromne žrtve v korist domovini in še večje v korist raznim špekulantom „izvoljenega ljudstva“, saj so jim zvonovi napolnili žepe z milijoni — v avgustu smo čitali prve glasove, da se bodo po naših cerkvah izpraznile orgeljske omare in bodo s svojimi globoko vdrtimi dupljinami kot grozeče lobanje plašile verno ljudstvo ob nedeljah in praznikih in ga spominjale na grozote, še ne prestane; molk orgelj da naj bi prevpil krik bednih, stiskanih src. Zakaj prve vesti so obetale, da se bodo vse piščali, kar jih je s kositra, pobrale, ostale da bodo — na predlog „izvedencev“, orgljarskih mojstrov, ki jih je vlada za svet prašala — ostale le miksture, t. j. registri sestavljeni s samih kvint, superoktav, terc, itd., in piščali, ki so krajše nego dva čevlja (2') z eno besedo: orglje popolnoma nerabne; cena za material pa taka, da se je človeku žolč obračal, če jo je bral.

Zdi se, da je uprava na ta način neoficialno tipala, ali cerkveni krogi tudi to preneso.

Toda sedaj se je vendar začelo rahlo gibanje, iz cerkvenoglasbenih krogov so se začeli protesti, najprej rahli. Tako je n. pr. dunajska „Reichspošta“ v 384. številki (21. avg. t. l.) prinesla precej oster članek proti tej nakani, in že 24. avg. so prizadeti orgljarski mojstri v istem listu izjavili (kakor vlada vedno izjavlja), da je vojna uprava pač že začetkom leta nameravala pobrati kositar iz orgelj, kar ga ji je manjkalo za vojne namene; vojna uprava se je o tej stvari posvetovala s prizadetimi ministrstvi in je poklicala k tem posvetom „strokovnjake“, da pa ti posveti še niso končani in končni uspeh posvetovanj še ni ugotovljen. Še manj pa, da bi pobiranje kositra orglje tako opustošilo, kot je člankar 21. avg. trdil.

Naša cerkvenoglasbena komisija se je sestala k seji dne 26. avg. t. l., kjer se je vprašanje rekvizicije kositra iz orgelj temeljito obravnavalo. Sklepi te seje so ob kratkem sledeči: 1) Treba je varovati novejše orglje z resnično umetniško intonacijo. Če bi bila taka sila, da bi se morale

te pritegniti k dajatvam, naj se raje tiste s slabo intonacijo v celoti pobero. 2) Zlasti naj se ohranijo orglje v onih cerkvah, ki imajo dobro izvežbane zборе, ki proizvajajo umetnine starših in novejših mojstrov. 3) Prav posebno je potrebno, da se ohranijo orglje onih resničnih mojstrov, ki so že pomrli, pa zato ne moremo nobenih orgelj več od njih pričakovati. 4) Na vsak način morajo vsakatero orglje porabne ostati, pusti naj se v ta namen vsaj po en 8' režoč register (salicional oz. gamba), po ena 8' flavta in par mehkih 4' registrov. 5) V slučajih, ko ima kak register v nižjih oktavah les, v višjih pa kositar, naj cel register ostane, ker je sicer popolnoma neraben. Hkrati se je v seji zahtevalo, naj pri pobiranju sodelujejo orgljarski mojstri, ki naše razmere poznajo, da se bo mogoče z njimi sporazumeti. Tudi cena materialu naj se razmeram primerno zviša. Nazadnje je komisija določila več orgelj v naši škofiji, ki jih smatra kot nujno potrebne, da se od rekvizicije v celoti izvzamejo. Zastopani so med njimi prav vsi naši ožji kranjski mojstri. Sklepi te seje so se sestavili v obliki obširne spominice, ki jo je komisija poslala c. kr. naučnemu ministrstvu, c. kr. centralni komisiji za varstvo umetniških spominikov, predsedniku c. kr. akademije za glasbo in predstavljajočo umetnost na Dunaju dr. Karolu vitezu pl. Wienerju s pozivom, naj on kot vrhovni varih vsega glasbenega razvoja započne akcijo v zaščito orgelj, dalje vsem škofijskim ordinariatom v Avstriji, vsem cecilijanskim društvom, vsem cerkvenoglasbenim listom, naj istotako odločno nastopijo za varstvo glasbeno umetniških instrumentov in z njimi vred za varstvo cerkvene glasbe, da je grozeča nevihta ne uniči in s korenom ne izruje.

Knezo-škofijski ordinariat v Ljubljani je z dnem 4. septembra 1917 št. 3391 poslal „Slavni komisiji za nadzorovanje cerkvene glasbe v Ljubljani“ sledeče pismo: Poročilo zgoraj imenovane komisije z dnem 1. septembrom t. l. o posebni akciji v zaščito orgelj je knezo-škofijski ordinariat razveseljen sprejel, akcijo v vsem obsegu odobrava ter se njenim začetnikom prav posebno zahvaljuje.

† Anton Bonaventura,
škof.

Komisija je prejela več izjav različnih ordinariatov, da se v celem obsegu naši spominici pridružujejo in da so podžgani od naše akcije, sami podobno akcijo podvzeli, med njimi lavantinski (Maribor), krški (Celovec), budjejoviški, litomeriški, kjer je škof dr. Gross izdal na tej podlagi posebno navodilo duhovščini, kako ji je ob rekviziciji ravnati. Zelo simpatično je pozdravljal našo akcijo vplivni avstrijski cerkvenoglasbeni list, podpiran od ministrstva za bogočastje in uk: „Musica divina“ št. 8. in 9. str. 190—191.

Med tem so se pa pogajanja o zaplembi orgeljskega kositra nadaljevala. Značilno za naše razmere in za — recimo — pravno stališče tistih, ki so postavljeni za javne varihe in zaščitnike pravice, je dejstvo, da so bili k temu pogajanju povabljeni vsi faktorji: zastopniki vojnega, trgovskega, naučnega in domobranskega ministrstva, centralne komisije in orgljarskih mojstrov, tistemu edinemu pa, o čigar lasti se je razpravljalo,

ki se je imel žrtvovati, tistemu pa še povedali niso, kaj se namerava, kaj še le, da bi ga k posvetovanju pritegnili; za kar — mislim — bi ne bilo treba nikakih paragrafov; edini naravni čut pravičnosti, pa če tega ni, vsaj čut za to, kaj se spodobi, bi jih bil moral do tega dovesti: vsakdo je imel zagovornika svojih koristi, cerkev je bila brez varuha. Nehote, proti volji uhajajo človeku misli na posvetovanje, ki se je vršilo prva leta 20. stoletja na Francoskem o Cerkvi in njenem imetju, toda brez nje.

Prvi vidni in oficialni uspeh pogajanj teh raznih faktorjev je bil neki jako nejasen odlok ministrstva za bogočastje in uk z dnem 28. septembra t. l. št. 32.727, ki samo to pravi, da se na vsak način zaplenijo vse prospektne piščali (piščali, ki stoje vidne v ospredju); kaj je z notranjščino, kako se bo pobiralo, kakšne cene se bodo plačevale za dragoceni material, ki se v trgovini plačuje s 50—100 kronami kilogram itd. itd., to ni bilo naznačeno, pač pa da se pobiranje začne z dnem 22. okt. t. l.

Med tem se je pa tudi akcija, v Ljubljani započeta, čedalje bolj širila. Z vseh strani države so prihajale spominice, tako da so se poklicane centralne oblasti navsezadnje tudi na Cerkev spomnile in enega zastopnika Cerkve dovolile, da se je mogel posvetovanja udeleževati (Reichspost 2. oktobra 1917 št. 454.).

Iz srede poslancev naše S. L. S. je izšla 19. oktobra krepka interpelacija poslanca župnika Hladnika in tovarišev na domobranskega ministra radi zaplembe zvonov in orgeljskih piščalk (Slovenec 19 oktobra t. l. št. 240): Kovinske piščalke pri orgljah hočejo zapleniti. Zadnjo tolažbo že tako prizadetim vernikom hočejo vzeti. Videti je, da so nasprotniki katoliške Cerkve, ker ta je pri teh zaplembah pred vsem prizadeta, vso pozornost na to obrnili, prizadejati Cerкви škodo, iztrgati iz src vernikov ljubezen do Cerkve. Zakaj se po gradovih, palačah, vilah in na javnih prostorih puste kovinski predmeti? . . . V Korneuburgu so odkrili visoki zvonik, ki je bil z bakrom pokrit. Tik zraven je nova hiša z bakreno streho. Te strehe se ni nihče dotaknil itd. itd.

Na vse to je izšel 7. novembra 1917 št. 36.932 zadnji ministerialni odlok na vse rimsko-katoliške ordinariate o oddajanju kositra iz orgelj. Poglavitne točke so sledeče:

- 1) Jemale se bodo samo piščali iz prospektov; 2) pobrali jih bodo orgljarski mojstri, pooblaščen i od vojne uprave (v ljubljanski škofiji gg. Dornič in Naraks, ki ju je škofijska cerkvenoglasbena komisija ministrstvu predlagala).
- 3) Če se pri pobiranju kaka škoda napravi, se mora ali a) popraviti, ali se b) da primerna odškodnina.
- 4) Izvzete so orglje velike zgodovinsko ali glasbeno umetniške vrednosti.
- 5) Izvzete orglje se dotičnim cerkvenim predstojništvom naznanijo.
- 6) Oddaja se v vseh slučajih poizkuša izlepa doseči, po mirnem dogovoru; še le če bi se tem potom ne dosegel uspeh, pride na vrsto zakon o vojnih dajatvah (se s silo vzame).
- 7) Vsake orglje morajo kljub oddaji ostati rabne.
- 8) Orgljar mora pri pobiranju

po pobranih piščalih vzeti menzure, ki jih izroči dotičnemu cerkvenemu predstojništvu, da se morejo odvzete piščali z enakimi nadomestiti. 9) Cena se je določila po 15 kron za kilogram (prve časniške vesti so imenovale 5 kron, iz na pol oficioznih časniških poročil je razvideti, da je vojna uprava kesneje nameravala plačevati po 9 oz. 11 K, pa so bili pri posvetovanju navzoči orgljarski mojstri toliko usmiljeni, da so izposlovali ceno 15 kron kilogram. To pa s tega vidika, da si bodo mogla cerkvena predstojništva vsaj za silo manjvredno nadomestilo s cinka nabaviti, manjvredno v materialnem in enako v akustičnem oziru. Slaba tolažba sicer, pa vsaj nekaj!). 10) Za vlaganje v zaboje in dovoz na žel. postaje se določa odškodnina po 4 krone za 1 kilogram do prvih 30 kg; od 31—50 kg po 3 krone za 1 kg; čez 50 kg po 2 kroni za 1 kg. — To se zdi dosti ugodno, bolj nego vse drugo. 11) S postaje gre zabiti kositar na oficialno zbirališče c. in kr. vojnega ministrstva: Lagerplatz des k. u. k. Kriegsministerium in Wien — Matzleinsdorf, (voznine prosto). 12) Stroške, ki so potrebni za preurejanje orgelj v toliko, da postanejo rabne (čeprav v omejeni meri), nosi vojna uprava. 13) Orgljarski mojster, ki je piščali pobiral in menzure jemal, si s tem ni nobenih pravic pridobil, da bi smel zahtevati, naj se mu izroči n. pr. delo za nadomeščenje odvzetih piščali. 14) Stroški, ki nastanejo iz preiskave glede umetniške vrednosti orgelj, plača politično deželno mesto. (Torej sme vsakatero cerkveno predstojništvo zahtevati komisijo, če se mu zdi potrebno, da bi ščitilo svoje orglje zaradi njih velike glasbeno ali zgodovinsko-umetniške vrednosti.).

Razveseljivo dejstvo — pri vsej bolečini, ki nam jo rekvizicija prizadeva — je pa po poniževalnih izkušnjah s posvečenimi zvonovi vendarle tudi: 1) Se bodo odvzete piščali pošiljale neposredno na vojno ministrstvo; torej je izključeno, da bi zopet kakšen judovski tovarnar topov (n. pr. znani Manfred Weiß), ali pa kovinska centrala, ki je v najbližjem sorodstvu z judovskimi špekulanti — vsaj ti od škode, prizadejane cerkvam, ne bodo zopet imeli milijonskih dobičkov.

Kot sklep častitim cerkvenim predstojništvom samo še praktično misel: a) pri rekviziciji zahtevaj najprej zapisnik orgelj, ki so v naši škofiji odvzete, da pogledaš, ali se morda ne nahajajo tudi Tvoje med njimi. b) Če so res dobre, od dobrega mojstra, ne dovoli, da bi se kaj pobiralo, dokler se nisi dogovoril z ordinariatom, oz. s komisijo; saj nisi dolžan kar prvi hip piščali oddati, (glej zgoraj točko 6.). c) Orgljarju naroči, da mora tudi v prospektu pustiti vse piščali, ki stoje v prospektu, pa so vzete od kakega drugega registra, ki ni poglavitni v prospektu. Če prideš navzkriž, se zateci po pomoč k ordinariatu oz. cerkvenoglasbeni komisiji, da Ti pošlje enega izmed strokovnjakov, ki jih je ministrstvo za bogočastje in uk prav v ta namen v naši škofiji imenovalo. V naših orgljah namreč marsikje stoji v prospektu tudi po par piščali kakega solo-registra, ki ne spada v prospekt, ki pa je za spremljanje nujno potreben; orgljarski

mojster si je namreč moral od njega izposoditi par piščali, da jih je dobil za prospekt dovolj.

Sicer pa iz dna duše želimo, da bi nas Bog obdaril z blagodatmi tako hrepeneče pričakovanega miru še prej, preden mora naše ljudstvo še ta kelih piti.

Kimovec.

Pavlinška Pjesmarica iz godine 1644.

Pavlinška Pjesmarica iz godine 1644. Napisao Janko Barlè. (Pretiskano iz „Sv. Cecilije“). U Zagrebu 1917. Tiskala Nadbiskupska Tiskara. (39 strani).

Dolgo časa se v Hrvatih ni moglo ustanoviti in utrditi zanimanje za pravo cerkveno glasbo; ko se je pa pred dobrim desetletjem vzbudilo, kaže, da hoče v brzem teku z veliko marljivostjo dohiteti in prehiteti narode, ki so Hrvate z začetkom svojega cerkvenoglasbenega dela za celo generacijo prehiteli. V tem mnenju nas vnovič potrjuje pričujoča monografija, ki opisuje srednji (drugi) del rokopisne knjižice iz l. 1644., nahajajoče se v zagrebški vseučiliški knjižnici pod označbo R. 3629. Ta srednji del omenjenega rokopisa tvori cerkveno pesmarico, obsegajočo 80 listov, ki poleg nekaterih latinskih, hrani v X. delih 51 hrvatskih pesmi z napevi, deloma izvirnih hrvatskih, deloma po srednjeveški latinski himnologiji pohrvatenih. Poleg teh ima še enajst pesmi brez napevov, tako da je samo ta del rokopisa dragocen zaklad za hrvatsko cerkveno glasbo. Rokopis je spisal menih pavlinskega reda v ožji Hrvatski, hranil se je v samostanu Sv. Petra v Šumi pri Pazinu, od koder je zašel po razpustu pavlinskega reda (1776) v frančiškanski samostan v Pazinu, odtod pa v zagrebško vseučiliško knjižnico.

Ker se je Hrvatom v njih narodni glasbi, svetni in cerkveni, ohranil mol in v — kolikor vemo — tudi stari cerkveni tonovski načini, jim bo pričujoča pesmarica vsaj deloma izborna služila pri urejevanju nove cerkvene pesmarice. Blagrujemo Hrvate, ker vedno na novo najdejo kako važno kulturno sled, zakopano, pozabljeno kulturno bogastvo, blagrujemo jih tudi zato, ker se je pri njih poleg gori omenjene stare cerkvene tonalitete ohranilo — čeprav morda marsikje že zelo okrujeno in izpreverglo enoglasno cerkveno ljudsko petje, tako da so korenine s stebлом vred še žive, treba je to steblo le požlahtniti in nanj vcepiti živo mladiko novejše cerkvene ljudske pesmi. Dočim mi Slovenci omahujemo in se trudimo, da bi proti vsem zgledom zgodovine, proti vsej naši cerkvenoglasbeni tradiciji, vse ljudstvo vneli za splošno zborovsko, z drugo besedo: večglasno ljudsko petje — kar se nam seveda nikoli ne more posrečiti — nam bodo Hrvati, če se te važne naloge energično lotijo, v par letih dali najlepši zgled, na kakšni podlagi se mogočno ljudsko petje edino more razviti.

Pesmarica nam mimogrede dokazuje kulturno edinstvo hrvatskega in slovenskega naroda. Na enem mestu Barlè sam na to opozarja (str. 34. pesem št. 57: Profzím y opominám). Opozorim naj posebej na velikonočno pesem, ki jo Barlè prinaša v faksimilu na str. 23. in

transkribirano na str. 24: Christus ie gore uztał, ki se nje prvi del do „pripeva“ z nebitvenimi razlikami vjema z našo slovensko, ki jo je zapisal † dekan Drobnič l. 1901. in jo je prinesel letošnji „Dom in Svet“ na strani 166.

Hrvatska:

Chri-stus ie gore uztał, nasse gre-he o-deprał; i ke ie on tu
liubil szobum ie ie gore vzela.

Slovenska:

IJe-zus je od smr-ti vstał Od nje-ga brit-ke mar-tre,
Za-to se ve-se-li-mo i-no Bo-ga hva-li-mo.

Naša se z dvojnimi aleluja takoj konča, hrvatska pa pridodene dolg pripev, ki je v celoti povzet po znani mogočni nemški: Christ ist erstanden.

Poudariti moramo, da je pisatelj stvarino vestno in marljivo obdelal, čeprav ne vseh spevov na enak način; pri nekaterih n. pr. prav podrobno razlaga tonaliteto, pri večini to razlago opušta. Tudi se zdi, da tu in tam brez resnične potrebe zahteva predznak \flat pred h iz prevelikega strahu pred tritonom, tako se n. pr. v 41. pesmi zdi potreben \flat samo pred prvim h , v ostalih dveh slučajih je h neprimerno bolj krepak in izrazit. Istotako prenese drugi napev 49. pesmi \flat samo v prvem slučaju, v ostalih raje več škoduje nego koristi; mislim namreč, da ne smemo vseh teh pesmi nategniti na kopito tonalnosti, kakor jo je ugotovilo in rabilo klasično 16. stoletje. Zakaj nekaj pesmi — ali pa veliko — je bržkone starejših od 16. stoletja, te se gotovo niso ravnale po tonalnostnih principih 16. stoletja. Dalje je v tej pesmarici marsikatera originalna hrvatska; ne poznam prida hrvatskih narodnih pesni, zdi se pa, da niso brez podobnih mest, ki imajo h mesto b .

Če torej presojujemo pesmi, ki o njih ne vemo z gotovostjo, da so bile zložene v 16. stoletju ali kasneje, se nam ni treba postaviti na stališče 16. stoletja, ampak na stališče dotične pesmi same. Pisatelj sam parkrat poudarja, da so pesmi nastale pod vplivom koral. Tradicionalni koralni napevi pa ne kažejo prereditkokrat podobnih krepkih, izrazitih „trdot“, ki jih je privatna koralna reforma 16. stoletja odpravila (prim. medicjsko izdajo), pa so se v oficalni tradicionalni izdaji Pija X. vnovič z živim zanosom prikazale.

To napačno naziranje: da so cerkveni tonovski načini, kakor jih je fiksiralo 16. stoletje, merilo za cerkveno tonaliteto vseh dob, je zmotilo Pa-

lestrina, da je — veliki knez cerkvene polifonije — postal hkrati potvarjalec koral; to zmotno stališče je privedlo Griesbacherja do njegovega neprebavnega koralnega spremljanja in še manj prebavnih reformnih teorij, to stališče zavaja marsikaterega sicer izvrstnega organista, ki temeljito pozna cerkvene tonovske načine 16. stoletja in jih zna spretno rabiti, da tudi pri koralnem spremljanju kadencira, kakor je kadenciralo 16. stoletje in modulira v dur in mol, kakor so tudi že tisti časi modulirali. In vendar se koralna tonalnost v marsičem bistveno razlikuje od klasične tonalnosti 16. stoletja, predvsem pa od durove in molove.

Ne vem, kako da je pisatelj za primerjanje 28. pesmi: *Jesus Christus fzinek Bofij* vzela odslovljeno medicijsko koralno izdajo namesto oficialne tradicionalne, ki jo pa na drugem mestu (pri 58. pesmi: *Szudecz fzerdit hoche prity*) popolnoma pravilno rabi. Če jo je Čeh Konrad citiral l. 1890, ko je bila medicijska redakcija (v Pustetovi izdaji) pri nas v rabi, je razumljivo, razumljivo tudi, kako je prišel do sodbe, da je hrvatski skladatelj prosto in samostojno postopal pri prirejanju napeva. Če pa primerjamo tradicionalni koral (vaticanska izdaja Graduala za veliki petek, str. 187.) vidimo, da se je prirejevalec veliko bolj tesno oklepil koralnega originala, kakor je bilo Konradu mogoče dognati.

8. pesem: *O Maria rofa Bofia* se eno periodico več vjema z napevom koralnega: „*Pange lingua*“ — do besede *duora*. Tiskoven pogrešek bo pač, da imajo zadnje štiri božične pesmi še eukrat nadpis: II. Božične pjesme.

Fr. Kimovec.

Pismo iz Poljske.

Velečastiti gospod urednik! Svojčas sem Vam obljubil, da se bom s kakim dopisom oglasil v „Cerkvenem Glasbeniku“. Ker sem vedno preobložen z delom, ki ga v naši službi nikoli ne zmanjka, se še le sedaj oglašam z nekoliko vrsticami, ki sem jih nabral iz svojega dnevnika.

V drugem letu strašne vojske t. j. l. 1915 koncem maja sem bil poklican tudi jaz v vojaško suknjo in sicer k 17. polku „Cesarjevič“, ki je bil takrat v Ptuj na Štajarskem.

S krvavečim sreem sem zapustil dom, svojo družinico, se poslovil od pevskega zbora v dvomih, se li še kedaj vidimo v tej dolini solz in trpljenja. Ravno sem si hotel v Tržiču urediti lep, močan cerkveni zbor, toda ta strašna vojska je pobrala vse boljše moške pevske moči, ter nazadnje vzela še mene. Odpeljali smo se proti zeleni Štajarski. Strašno tesno mi je bilo pri sreč, preje vaju petja in orgljanja, a sedaj naenkrat v drugo življenje. — Potihnili so veličastni glasovi orgelj, umolknilo so krasne Marijine pesmi, vse, vse je bilo proč. Vse to je prišlo tako hitro, nenadoma, da sem bil vsled te nenadejane spremembe takorekoč popolnoma potr. Postal sem tih, molčoč, kakor živ kip brez duše in srca sem hodil med tovariši vojaki. Strašno, skoraj obupno hrepenenje se me je lotilo nazaj po

domu, nazaj v lepo preteklost. Toda nič ni pomagalo, vdati se je bilo treba v usodo.

Začetka julija 1915 se je preselil 17. pešpolk v Judenburg. Bil sem tam kake tri tedne in krog 1. avgusta 1915 sem bil poklican k poljskim rezervnim orožnikom. Poslovil sem se od kranjskih fantov, junakov, nekateri so že darovali življenje za domovino, a drugi se borijo, kakor čujem in čitam, na laški bojni črti.

Odpeljali smo se 1. avgusta 1915 iz Judenburga proti Gradcu. V Gradcu smo ostali 10 dni ter se po 10 dneh odpeljali zopet dalje in sicer čez Dunaj v Šlezijo v lično mesto Bielsk, kjer smo se nastanili v kavalerijski vojašnici v Kamitz pri Bielsku, kjer je bila orožniška šola.

Mesto Bielsk je lepo mesto, polno življenja. Vsako nedeljo dopoldan smo šli orožniki (kakih 1000 mož po številu) v krasno mestno cerkev k sv. maši. Omeniti moram krasno petje tačasnega orožniškega zboru. Pele so se novejšje skladbe modernih avtorjev, tudi igranje je bilo lepo in ubrano. Hotel bi navesti nekaj skladateljev ta čas izvajajočih skladb, toda žal, ravno ti zapiski so mi nekje izginili. Ne bom pozabil krasnega petja v Bielski mestni cerkvi. Nameraval sem se pridružiti pevskeemu zboru, toda že dne 3. septembra smo odšli z Bielska na Ruskopoljsko kot orožniki.

Potovanje skozi Poljsko do našega cilja je trajalo skoraj 3 dni in je bilo precej zanimivo. Kmalu ko smo prestopili državno mejo ob Granici, smo zagledali razdrte in pogorene kolodvore, raztrepane mostove, sem in tja so se že videli leseni križi na gomilah za domovino padlih junakov. Kolikor dalje smo se peljali, toliko hujši so bili sledovi vojske. Tako smo prišli dne 5. septembra pozno zvečer na neki kolodvor že blizu Ivangoroda. Radovedno smo poskakali z vozov ter se ozirali na okolo, kje je kako kolodvorsko poslopje, nahajali smo se sredi velikega gozda, toda nikjer ni bilo nič videti, vse je bilo razdejano in požgano. Žive duše ni bilo nikjer razun par železniških uslužbencev. Po kratkem času smo zvedeli, da imamo še 19 km. peš do našega cilja, kamor smo bili namenjeni. Ker je bila noč, smo se vrnili nazaj v železniške vozove ter vsak po svoje zaspali.

Jutro naslednjega dne je bilo krasno. Naprtli smo si svoje nahrbtnike, puške in kar je kdo imel s seboj, ter šli počasi proti svojemu cilju.

Pot je bila težka, peska in blata je bilo na debelo, kakor so sploh navadno pota tukaj na Poljskem.

Pot je peljala skozi dolg, temen gozd, ki ga ni hotelo biti konca. Ko pridemo na rob gozda, zagledamo par kmečkih koč, a dalje pred nami se je razprostirala neskončna ravan. — Tu smo imeli nekoliko odpočitka, ogledali smo si nekoliko okolice, ki je bila polna ruskih strelskih jarkov in velikanskih podzemeljskih votlin, ki so jih Rusi zgradili v obrambo. Daleč na okoli je ležalo še različno orodje in municija, tudi velik top smo našli v bližini. V gozdu proti I. smo zagledali celo velikansko pokopališče, grob pri grobu, tisoče in tisoče hrabrih junakov različnih narodnosti, ki so darovali življenje za domovino, počiva tukaj. Pretresljiv je pogled na to polje smrti.

Odšli smo dalje ter po 5. urah srečno dospeli v mesto Kozienice. Prebivalci, po večini židje, so nas radovedno sprejeli. Postregli so nam s pivom in belim kruhom, ki ga je takrat bilo še dovolj. Mesto je malo in precej nesnažno židovsko mesto. Pri nas na Kranjskem je lepša kmečka vasica kakor pa tako židovsko mesto z napol podrtimi umazanimi kolibami. Naslednjega dne 7. septembra opoldne smo odšli že na razdeljene orožniške postaje po 5 mož skupaj. Tisti oddelek, s katerim sem jaz odšel, je imel najdalje (50 km.) vas O. ob Visli.

Nahrbtnike, puške in kar smo imeli s seboj, smo zmetali na voz, ki je bil za nas pripravljen. V voz sta bila vprežena dva suha konja, ali bolje rečeno muli, ki sta komaj vlekli voz po drobnem pesku in blatu, kolesa so se vdiralala skoraj do pesti, zdaj v pesku zdaj v blatu. Molče smo korakali čez poljane za vozom ter komaj prestavljali noge iz cestnega blata. Pred nami se je razprostirala neskončna ravan, sem in tja je bil gozd, tu in tam pa se je dvigal kak mal griček, na katerem so se svetlikali brezovi križi, znamenje, da tam spijo junaki domovine večno spanje. Od juga senkaj čez poljane nam je začel briti septemberski veter, ki nam je še hujše oviral pot v pesku in blatu. Prišli smo v prvo vas, mislil sem, da vtonemo v morju blata. Spomnil sem se nazaj na krasno našo Gorenjsko, kakor raj sem si jo predstavljal proti tej tužni Poljski. Te krasne naše planine, te lepe naše planjave, lične kmečke vasice, ter lepe, bele ceste, ki se vijejo od vasi do vasi, od mesta do mesta. O lepa, čarobno lepa si moja slovenska domovina, Ti kinč sveta —! Ne zabim Te nikdar, nikdar! Potovali smo cel popoldan in vendar še nismo prišli do cilja. Solnce nam je že pošiljalo zadnje žarke ter se kakor velikanska žareča krogla videlo v daljavi in ginilo počasi v daljnih poljanah, kakor bi se pokopalo v zemljo. — Mrak se je storil, ko smo utrujeni prišli v neko vas. Kmalu smo dobili prenočišče na nekem skednju ter se trudni vlegli na slamo k počitku. Drugi dan zgodaj smo se odpravili zopet na pot ter okoli poldneva že dospeli do našega cilja. Vas O, v katero smo dospeli, je bila skoraj zapuščena, ker je divjal pred kratkim časom še bojni vihar; prebivalci so se na vse strani razkropili in zbežali. Poiskali smo si potrebno stanovanje ter ga po kratkem času tudi našli. Naseliti bi se imeli sicer v pet minut oddaljenem mestecu Janowiczu, toda bilo je od bojev popolnoma uničeno. Hiše, razen dveh, treh so bile vse pogorene do tal, katoliška cerkev sredi mesta je stala brez strehe in zvonika. Žalosten je bil pogled na razdejano mesteece. Okolica je tukaj še precej lepa. Z romantičnih razvalin starega gradu, ki stoji na severni strani mesta, je krasen razgled po reki Visli, ki teče počasi od Sandomirza proti Ivangorodu. Na drugi strani Visle nekoliko proti severu tik ob reki leži lično mesteece Kozamierz in nekoliko dalje proti Ivangorodu zopet mesto Nova Aleksandrija. Naša vas O je bila od Visle oddaljena kake 2 km. ter obdana po večini krog in krog z gozdovi. Po kakih par tednih se je vračalo počasi vedno več prebivaleev v vas, ki je postala živalnejša. Vsak večer se je razlegalo petje vaških prebivaleev pozno v noč. Tukaj imajo kmetje navado, da se zberejo o mraku sredi vasi pri lesenem znamenju ter prepe-

vajo nabožne pesmi pozno v noč. Petje Poljakov mi ne ugaja, ker je vedno le enoglasno in vedno ena in ista, da postane človek nervozen, ako kaj dolgo posluša. Poljaki pojo vedno le enoglasno; večglasnega petja skoraj ne poznajo. Radoveden sem bil, kako petje je v cerkvi, ter sem komaj čakal prilike, da bi slišal, toda to priložnost sem dobil še le k Božiču. Šel sem k polnočnici. Cerkev je bila, akoravno precej velika, nabasano polna. Komaj sem se preril na kor ter motril od daleč organista in zbor. Pevcev je bilo 7, 4 ženske in 3 moški. Orglje so že stare in slabe z 10 registri, ki pa razen salicionala niso dosti vredni, pedal je skrajšan, strašno so bile razglašene. Pelo se je latinsko in poljsko. Kyrie in Gloria sta bila latinska in sicer je bila Gloria precej kratka, oziroma besedilo, ki se je ponavljalo kakih desetkrat: „Gloria in excelsis Deo“, potem pa takoj Amen. Avtor mislim, da je bil kak starejši. Mesto Credo se je pela poljska božična pesem, Sanctus je bil zopet latinski. Po povzdigovanju se je pelo samo v poljskem jeziku, bilo je par prav poskočnih božičnih pesmi. Pozneje sem imel še večkrat priliko čuti cerkveno petje.

Cerkvena glasba je tukaj strašno zapuščena. Organisti prav slabo izvežbani, izjeme so seveda v večjih mestih.

Lansko leto na rojstni dan cesarjev sem bil tu v neki cerkvi. Bila je peta maša, pel je organist sam v poljskem jeziku. Šel sem na kor s svojim tovarišem, ki je bil tudi dober pevec, da bi kaj pomagala organistu, ki je bil brez pevskega zbora. Toda organist na koru ni imel nobenih muzikalij, nobenih not, pel je vse na pamet. Na vprašanje, ki sem mu ga stavil, če ima kaj muzikalij, mi je pokazal neko pesmarico, staro, ki so bile enoglasne pesmi notri v poljskem jeziku. Vprašam ga, kaj bode pel, pokaže mi neko pesem iz dotične pesmarice, v resnici je pa potem pel čisto nekaj drugega. Ne vem, ali je namenoma tako naredil, da bi mu ne pomagala, ali pa sploh not ni poznal. Spraševal sem ga, kje ima kaj drugih not, toda pokazal mi je samo nekaj raztrganih listov Beethovnovih sonat in nekaj starih koračnic in valčkov. Torej ker organistu z najino ponudbo nisva mogla postreči, sva na koncu maše sama zapela cesarsko himno. Kakor cerkvena je tukaj na Poljskem tudi posvetna glasba v zelo slabem stanju. Na deželi sploh ni mogoče kakega zbora skupaj spraviti, ker nihče ne zna pisati ali čitati. V večjih mestih je v tem oziru boljše, toda vodilnih moči manjka.

V kraju O ob Visli sem bil 5 mesecev. V januarju 1916 sem bil prestavljen na drugo postajo G kjer sem bil zelo oddaljen od cerkve, ter mi ni bila dana prilika, da bi šel večkrat v cerkev, kajti tukaj niso cerkve tako kot pri nas v vsaki vasi. Ljudje imajo v nekaterih krajih v cerkev zelo daleč, toda kljub temu je poljsko ljudstvo pobožno.

V nedeljah je tukaj glavno opravilo, maša, navadno še le ob polu 12. uri dopoldan. Dopadalo se mi je v bližnjem mestu pri popoldanskem opravilu ljudsko petje, ki je tukaj splošno povsod v navadi.

Na postaji G sem bil skoraj celo leto, bilo mi je strašno dolgočasno, ker nisem imel prav nobene prilike se na kakerkoli način baviti se z glasbo. Ako bi ne bili s tovariši včasih zapeli kakih domačih, narodnih,

zdaj čeških, zdaj nemških, tudi par slovenskih sem jih navadil, bil bi popolnoma pozabil, da sem bil kdaj organist in pevec.

V januarju 1917 sem bil pa k sreči zopet prestavljen v mesto Kozienice k okrajnemu orožniškemu poveljstvu v pisarno. Tukaj mi je bila dana prilika, da sem postal organist pri vojaški cerkvi. — Začetka so odločili častniški zbor, da bi pri mašah popeval, toda pel je samo parkrat; potem, ker je nekaj gospodov odšlo od tukaj, se je vse razbilo. Skušal sem sestaviti drugi zbor, toda zopet se mi je razdril na isti način. Sedaj pojem vedno le sam. Cerkev je tukaj krasna stavba, prejšnja ruska pravoslavna. Na koru imam lep harmonij ameriškega sistema, ki je last gospoda vojnega kurata. Pojem skladbe različnih skladateljev. Latinske maše: P. Griesbacher, D. Fajgelj, J. B. Molitor, V. Goller in koralno. Graduale in ofertorije največ od P. Griesbacherja, Ant. Foersterja in St. Premrla. Za razne druge latinske speve, ki jih pojem pri navadnih mašah, mi služijo avtorji: J. B. Müller, A. Dvořak, W. A. Mozart, Ant. Nedved, I. Ocvirk. Za Tantum ergo: I. Güttler, J. Schulz, Palestrina, P. Piel, S. Bürgermaier, P. Ang. Hribar, Frančišek Kimovec, Fran Gerbić in Mihelčič. Za nemške pesmi: J. S. Bach, L. v. Beethoven, P. Cornelius, C. Krebs, Fr. Mendelssohn-Bartholdy, Fr. Schubert, J. Doeblen, C. Malan, J. Schweitzer, Rampis, M. Haydn, Fr. Abt in M. Haller. Requiem od P. Griesbacherja in Fr. Witta. Preludiram največ na pamet ali pa z Rinck-Albama in Bachove skladbe. Poleg cerkvene glasbe se bavim nekoliko tudi s posvetno ter poučujem pri par strankah klavir. Pečam se z glasbo vsaj toliko, da mi dnevi te strašne vojske v tujini nekoliko hitrejšo minevajo.

Dne 5. septembra 1917 je minulo 2 leti, kar sem tukaj v Poljski, toda ni me še niti en dan zapustila bol domotožja. Vedno in vedno mi plavajo misli hrepenceče nazaj v prekrasno Gorenjsko. Kdaj se bodo zopet vrnili oni srečni časi? Kdaj nam nastopi toliko zaželjeni blaženi mir? Bog daj, da bi se kmalu polegel ta strašni bojni vihar, ter nam zasijala prelepa zarja miru, ter bi se srečno vrnili zopet v domovino, prelepo Kranjsko. Iskrene pozdrave iz kraljestva poljskega vsem tovarišem organistom!

Nikolaj Loboda,

bivši organist v Tržiču na Gorenjskem,
sedaj poljski orožnik-četovodja.

Orglje v Ródinah, župnija Breznica.

Zamrli sesterski župnik g. Mihael Zupan je izročil svojemu rojaku, gosp. kan. dr. Svetini primerno svoto z naročilom, da v Ródinah, njegovem rojstnem kraju, oskrbi nov oltar, tlak pred oltarjem in orglje. G. kanonik je, poln pijetete do gosp. Zupana, izvršil ta naročila in izdelovanje orgelj izročil Ig. Zupanu v Kamnigoricí. Zupan je med delom umrl, nadaljevanje je prevzel g. Ant. Dornič v Radoljici.

Orglje imajo naslednjo dispozicijo:

Manual: 1. Principal 8', 2. Bordunček 8', 3. Salicional 8', 4. Vox coel 8', 5. Flauto 4', 6. Salicet 4', 7. Dubleta 2²/₃' 2', Pedal: 8. Subbas 16', 9. Borduna 8'.

Pedalni sklep, Superoktava, štirje zbiralniki.

V obče so orglje dobre; pohvaliti je zlasti, da je Dernič dodal flavti 4' in salicetu 4' po dvanajst piščali v gorenji oktavi, da se ta dva registra sedaj glasita po celi klavijaturi.

Meh je odločno premajhen, treba dolgo časa, da se z enim, majhnim zajemalcem napolni. Zategadelj v „pleno“ nikakor ne zadostuje. Tudi je slabo zgoščen; hitro pada, tudi ko se ne igra. Na koro je dovolj prostora, omara bi bila lahko širša in tako bi se bila za meh dobila lahko večja kvadratura. Te vrste meh (Kastenbalg) sploh ni priporočati, dokaj boljši je meh na gube in škarje.

Zunanja razpredelba ni prav nič pripravna, klavijatura nizka, pozicija organista nerodna, registerske deščice široko narazen; kako lahko bi se z njimi manipuliralo, da so tesno skupaj. Zupan je ljubil tako primitivno, naivno razpredelbo, za organista pa ni praktična.

Intonacija je dobra. Salicional se bliža flavtinemu tonu in je hvalevreden. Vox coel. ima značaj zmerno rezoče gambe in je odločno premočna. Bolje bi bilo, da ji je dal mojster značaj malo krepkeje eoline in bi imele orglje vsaj en nežen spremen. — V gorenjih legah piščali precej hropé. Velika napaka, ki se pa dá z reguliranjem odpraviti, je tā, da tipke nimajo prav nič praznega hoda (Leergang); komaj se je dotakneš, že zapoje. Take stvari mora pač dandanes vedeti vsak orgljarski mojster.

Kovinski material je dosti čeden, les ni izbran, ima mnogo zakitanih grč.

Orglje imajo 6 pojočih, 3 kombinirane registre in stanejo 4017 kron.

Omaro je g. Ivan Pirih iz Radoljice prav okusno prepleskal in bogato pozlatil, tako da dela jako prijeten vtis.

P. H. Sattner.

V tolažbo našim skladateljem.

Mihael Arko.

Skladatelj ima dostikrat smolo. Prepričan je, da je napravil izvrstno delo, a občinstvo se za umotvor ne zavzame, kritiki ga raztrgajo, in marsikdo izgubi vsled tega pogum za nadaljno delovanje in je ves čmeren nad nehvaležnostjo svojih soobčanov. A da se izbornim glasbenikom ni nič boljše godilo, spoznamo iz naslednjih črtic.

Ko je naš Nedved izdal svojih „8 cerkvenih pesmi“, se natisk ni pokupil, tudi so se le redkokje proizvajale danes take čislane skladbe. A mož se je tolažil s tem, da je prehitel občinstvo za najmanj 25 let. Mirno je rekel mlademu glasbeniku, ki mu je dajal besedila: „Trudiva se, a šele čez 25 let bodo ljudje čislali to delce, sedaj okus ljudi za to ni še pripraven, niti izvežbanih zborov še ni po cerkvenih korih. A kar je lepo in umetno, ni zastoj. Čez dolgo vrsto let še le pride do veljave“. Tako mi je pred 20 leti pravil skladatelj o priliki, ko je naš zbor pel pri birni par njegovih skladb. Nedveda to ni oplašilo, delal je naprej in ugled in priznanje si je pridobil še pri življenju.

Nekateri nemški znani klasiki so imeli še večje težave. Poglejmo Haydna. Vodil je mal orkester in pevski zbor na gradu grofa Esterhazyja na Ogrskem. Njegov mecen pa začetkoma ni bil kaj zadovoljen s Haydnovimi skladbami. „Ne poznate ljudskega okusa, zastoj delate, ne bo se udomačilo, kažete nekaj talenta in pridni ste, a mahate po zraku, ne hodite po realnih tleh“. Tako ga je večkrat obdelaval in to celo vpričo več navzočih. Haydn je mirno poslušal kritike in delal. Na tihem je zložil znano

mašo „Pred stolom Tvoje milosti“ in naučil zbor, ko je bil grof odsoten. Ko se Esterhazy vrne in je bil v kapeli pri maši, so jo peli prvič. Ves zamaknjen poslušal grof petje, in po končanem opravilu pokliče Haydna k sebi: „Vidite, to je maša za ljudstvo, to je prav njegovega okusa, da ho imela trajno vrednost, kaj takega Vi niste zmožni komponirati, čudim se celo, da ste jo sprejeli v naš repertoar in imeli toliko potrpljenja, da ste jo priučili naši kapeli. Kdo jo je pa zložil?“ V veliki zadregi je bil Haydn, a še v večji grof Esterhazy, ko mu pove Haydn, da je omenjeno mašo on zložil.

Pa ne samo na Ogrskem, tudi v Londonu je izkusil Haydn, kako slabo se večkrat ceni prava umetnost. Ko je tam napravljaval koncerte, pri katerih so se izvajale v večini njegove skladbe, je opazil, da so navzoče dame dre-male. Naj so ga tudi po listih hvalili in njemu revežu še precej bogato plačali, pekla ga je vendar malomarnost, skoraj preziranje tako bogatega in omikanega občinstva. Kaj naredi? Zloži simfonijo, v kateri se vijajo lepe melodije, pa vse prav na tihoma. Tempo je andante in piano se glasi, nazadnje preide celo v pianissimo, da se po salonu komaj razloči. Na enkrat pa vdarijo pavke in činele, ves orkester zabučí v fortissime, in melo-dija se v varijacijah razvija hitrejšo in močnejšo. Že pri poskušnji se je za-smejal Haydn ter hudomušno rekel: tukaj bodo zaspale dame kar poskočile. In res se je tako zgodilo. Ko nenadoma zabobni in zahrešči ter pihala in godba na lok prične drugi tempo in vdari z vso močjo, so se zbudile vse zaspane glave, pozorni so postali vsi navzoči, ter silno hvalili nenavadno prikazen na orkestralnem obnebnju. Imenovali so radi tega simfonijo „The surprise“ t. j. razočaranje, dandanes je znana le pod imenom simfonija s pavkami. Kajne, kako malo je bilo potreba, da si je umetnik naenkrat pri-dobil veljavo in pohvalo.

A tudi na Dunaju ni bilo Haydnu z rožicami postlano. Marsikateri je kritikoval njegovo glasbo, ki niti začetnih pojmov ni imel o lepi umetnosti. Haydn je zbadanje mirno prenašal, saj je sploh znana njegova mirna in potrpežljiva natura, posebno še, ker mu je žena napravljala marsikake bridke ure. A tudi še tako ponižnemu značaju je včasih preveč. Išče si duška, ko žolč zavre. Da bi se maščeval nad sitnim kritikom, ki je bil zelo bogat, a drugače prav na nizki stopinji izobraženosti in radi tega uničevalno mahal po komponistu, je zložil Haydn kanon na besede: „Reci ljudem v predsobi molče stati, ker jaz moram sedaj svoje ime podpisati“. Naslov pa je bil: „Tako ukazuje svojemu strežaju g. kritik“.

Berlioz pa Francozov ni mogel zadovoljiti. Da je izboren skladatelj za veliki orkester, so mu priznali, a mu oponašali, da ni zmožen kaj pre-prostega v malem obsegu zložiti. On hoče le z vso orkestralno silo nekako ljudi vtopiti, ne zna pa tudi z malimi močmi kaj vrednega napraviti. Kaj stori Berlioz? Komponira malo delce „Beg v Egipt“, zelo melodijozno in s prav malim orkestrom. Napisal ga je pa tako, da so menili, da je kaka skladba iz 17. stoletja in tudi sam je povedal, da je našel to delce že davnaj pozabljeno tudi že pozabljenega skladatelja Piera Ducea. Ko se je pred izbranim občinstvom preprosta in zelo lahka skladba proizvajala, ni bilo

ne konca ne kraja ploskanja in glasnega odobravanja. In časniki so drugi dan poročali o imenitnem delu, ki prekaša sedanje skladbe, osobito še našega Berlioz. Tu naj bi se naš kapelnik učil, kako se preprosto in umetno komponira. — A dolge obraze so delali in bolj previdni bili v kritikovanju, ko jim je Berlioz povedal, da je „Beg v Egipt“ on zložil.

Bellini je znan prvak med italijanskimi glasbeniki. A njegov učitelj Cingarelli je pa takrat vse drugače sodil o svojem učencu. On je bil zložil opero „Romeo in Julija“, ki je takrat zelo slovela in najbrž ni rad videl, da je učenec Bellini zašel tudi na to polje. Zmerjal ga je kot nevedneža prve vrste, ki se poskuša v skladbah, ki daleč presegajo njegov talent in dosevanje teoretično znanje. A Bellini mu je užaljen odgovoril: Tudi jaz napravim opero, ki bo enaka Vaši in svet naj sodi med nama, kateri bode večji. Res občudujemo Bellinija, njegova „Norma“ se tolikrat ponavlja, a Cingarelli je pozabljen s svojo „Romeo in Julija“.

Če so torej veliki mojstri pri velikih in v glasbi zelo izobraženih narodih doživeli marsikak odpor, se ne smemo čnditi, ako se tudi pri maloštevilnih Slovencih isto ponavlja. Največkrat so pa najglasnejši kritiki oni, ki imajo sami malo poslušalca, še manj okusa in glasbene vednosti. Nemški pregovor pravi: „Die Unwissenheit spricht am schnellsten ab“. To ne sme plašiti glasbenika. Učiti se, vaditi, študirati znane mojstre je veliko boljše, kakor poslušati neslane opazke in hudomušno nagajanje. Tako so delali veliki mojstri in vkljub zaprekam veliko lepega in stalnega izvršili. Malokateri pa je bil čislani v svoji mladosti, marsikaterega so še le spoznali, ko ga ni bilo več med živimi.

Organistovske zadeve.

a) Podporno društvo organistov in pevovodij s sedežem v Ljubljani.

Škofijsko podporo za l. 1917 so dobili razen v zadnji številki „C. Gl.“ omenjenih članov še sledeči: Matilda Kogovšek, organistinja pri Sv. Katarini, 150 K; Franc Breskvar, organist pri Sv. Jakobu ob Savi 100 K; Anton Marolt, organist v Škocijanu pri Turjaku 100 K; Ivan Rems, organist v Št. Rupertu, 150 K; Frančišek Faciter, organist v Starem trgu pri Kočevju 50 K; Anton Jenko, organist v Knežaku 50 K. — Podporo je letos dobilo 16 prosilcev. Skupni znesek 1900 K. S tem je podeljevanje škofijskih podpor za l. 1917 zaključeno.

Za podporno društvo organistov so prispevali p. n. podporni člani: Ivan Bambič, župnik v Preloki, 3 K; dr. Ivan Knific, profesor v Št. Vidu nad Ljubljano, 4 K; Ivan Jereb, župnik v Škocijanu pri Turjaku, 5 K. Srčna jim hvala in Bog povrni!

b) Poročila naših organistov-črnovojnikov.

G. Anton Lavrič, zborovodja v Križankah v Ljubljani, piše z dnem 18. novembra 1917.: Velečastiti gospod urednik! Povodom godu zavetnice cerkvene glasbe sv. Cecilije, pošiljam iz daljne Romunije vsem cenjenim naročnikom „Cerkvenega Glasbenika“ najpristrčneje pozdrave. Živela cecilijanska ideja! Živel „Glasbenik“ in njegov urednik! Vaš hvaležni Anton Lavrič.

Organ. kandidat Ludovik Veninšek sporoča z dnem 8. nov. 1917.: Častiti! Naznanjam Vam, da danes odrinem na bojišče. Če mi Bog da, da se vrnem zdrav nazaj, bom še prišel v šolo.

Absolvent orgeljske šole v Ljubljani g. Franc Spruk sporoča: Častiti gospod! Nahajam se še vedno v Puntigamu pri Gradcu. Sem prav zadovoljen, ker grem lahko ob nedeljah k sv. maši in slišim tudi lepo petje. Tudi spoved se lahko opravi, če se človek hoče potruditi. Lepo Vas pozdravljam udani Franc Spruk.

Eno zadnjih sporočil na Krasu padlega organista Ivana Bohinea, (glej „C. Gl.“ 1917. št. 7, 8, 9, stran 87) se je glasilo:

„Še en pozdrav Vam, dragi vi.
Spomin na Vas podžiga kri,
Povzdiga nam pogum.

Zopet gremo poslušat mogočno glasbo smrtnonosnih granat. Priporočajoč se v molitev Vas srčno pozdravljam udani Ivan Bohine.“ Še enkrat pokoj njegovi blagi duši! Urednik.

Pregled cerkvenoglasbenih listov.

Sv. Cecilija. 1917. 6. — Nešto o erkvenim jačkama ugarskih Hrvata (Janko Barlè); Kada i odakle su se doselili ugarski, doljnjo-avstrijski i moravski Hrvati? (Rudolf Strohal); „U se vrime godišta“ i Frescobaldi (Franjo Dugan); Pavlinska pjesmarica iz god. 1644 (Janko Barlè); Za materinsku riječ (Franjo Perčić); Antun Dvořák (Josip Andrić); Poskupae članku o božičnim napjevima u Dalmaciji (O. A. Zaninović); Naši dopisi; Glazbena literatura; Razne vijesti; Nek je svašta; Iz „Cecilijina društva“. — Glasbena priloga primaša sledeče pesmi: Svetotajstveni uzdasi, zl. Fr. Ausermo Canjuga; Srcu Isusovu, zl. Zlatko Špoljar; Božična (pesem ugarskih Hrvata iz zbirke Gjüre Vejkovića) harm. Franjo Dugan. — Sv. Cecilija izhaja šestkrat na leto in stane 5 K, za dijake 3 K. Urednik in upravitelj lista je stolni kanonik Janko Barlè, ravnatelj nadbiskupske pisarne v Zagrebu. „Sv. Cecilijo“ toplo priporočamo.

Cyrill. 1917. 8. — Vabilo k rednemu občnemu zboru Obecne Jednote cirilske dne 8. listopada 1917; Cirilski shod v Olomucu; Cerkvena glasba v Beethovnovih pismih; K rekviziciji orgeljskih piščali (D. O.); Migljaj k izboljšanju cerkvenega petja (Josef Kuhn); Kancional Franusov (Dr. D. Orel); V prilog nove cerkvene pesmarice (Josef Kuhn); Repetitorij pedagogike (Em. Bezečný); Cirilsko delovanje; Razna poročila; Bibliografija.

1917. 9. — Redni občni zbor Obecne Jednote cirilske; Kancional Franusov (Dr. D. Orel); Repetitorij pedagogike (Em. Bezečný); Cerkvene skladbe J. Malata (1843—1915) (Vratislav Vycpálek); Cirilsko delovanje; Ocena; Razna poročila. — Cyrill izhaja desetkrat na leto in stane 5 K. Naročnino prejema Obecna Jednota Cyrillska v Pragi 1370—II.

Dopisi.

Ljubljana. — (Poročilo stolnega kora o repertoaru pri velikih mašah.)

Osemnajsto nedeljo po Binkoštih (30 sept.): Griesbacher: Asperges; Gruber: Missa Dominicalis II.; Premrl: Graduale; Goller: Offertorium.

Rožnovensko nedeljo (7. okt.): Premrl: Asperges; Picka: Missa in B (prvič); Foerster: Graduale; Goller: „Ave Maria“ iz Missa Loretto.

Dvajseto nedeljo po Binkoštih (14. okt.): Griesbacher: Asperges; Brosig: Missa in F-moll; Griesbacher: Graduale; Goller: Offertorium.

Enoindvajseto nedeljo po Binkoštih (21. okt.): Kimovec: Asperges; Premrl: Missa s. Christinae; Premrl: Graduale; Goller: Offertorium.

Dvaindvajseto nedeljo po Binkoštih (28. okt.): Asperges (koral); Picka: Missa in B; Foerster: Graduale; Foerster: Ave Maria 3 (za dvoglasni ženski zbor in orglje).

Na praznik Vseh svetnikov (1. nov.): Goller: Missa Loretto; Foerster: Graduale; Griesbacher: Offertorium; Premrl: Pesem v čast vsem svetnikom.

Vernih duš dan (2. nov.): Pri peti črni maši ob šestih: Mitterer: Requiem in D-dur; Sequentia (koral); pri slovesnem Requiemu ob desetih: Koch: Requiem in F-Moll; Sequentia (koral).

Zahvalno nedeljo (na cesarjev god) (4. nov.): Goller: Missa Loretto; Premrl: Graduale; Wagner: Jubilate; Gruber: Te Deum in C; Haydn: Cesarska.

Štiriindvajseto nedeljo po Binkoštih (11. nov.): Lavtižar: Asperges; Missa de Angelis (koral); Foerster: Graduale; Goller: Offertorium.

Pri slovesni zahvalni službi božji o priliki rešitve cesarja Karla iz smrtne nevarnosti pri Soči (12. nov.): Stehle: Missa „Salve Regina“; Griesbacher: Graduale; Gruber: „Domine, salvum fac Imperatorem nostrum“; Sattner: Te Deum; Haydn: Cesarska.

Petindvajseto nedeljo po Binkoštih (18. nov.): Griesbacher: Asperges; Rihovsky: Missa „Loretto“; Foerster: Graduale; Goller: Offertorium.

Na dan obletnice smrti cesarja Franc Josipa I. (21. nov.): Koch: Requiem in F-Moll; Gruber: Sequentia iz Requiema v C-molu; Schwarz: Libera.

Zadnjo nedeljo po Binkoštih (25. nov.): Asperges (koral); Pogačnik: Missa s. Josephi; Premrl: Graduale; Goller: Offertorium.

Prvo adventno nedeljo (2. dec.): Foerster: Asperges in C; Missa in Dominicis Adventus et Quadragesimae (koral); Foerster: Graduale; Goller: Offertorium.

Na praznik Brezmadežnega Spočetja Device Marije (8. dec.): Gabriel Franek: Missa solemnis „Beata es Virgo Maria“ (prvič); Foerster: Graduale; Premrl: Ave Maria in C-dur. Po sv. maši: Greith: Marija zmagalka.

Drugo adventno nedeljo, o priliki obhajanja patrocinja sv. Nikolaja (9. dec.): Franek: Missa solemnis „Beata es, Virgo Maria“; Foerster: Graduale; Goller: Offertorium. Po sv. maši: Premrl: Pesem v čast sv. Nikolaju.

Sv. Jakob ob Savi. — Minulo je že dve leti, kar službujem v tej župniji in ker od tu že dalj časa ni bilo o cerkvenem petju nobenih poročil v „C. Gl.“, naj Vam, častiti gospod urednik, nekoliko poročam.

Vojska je tudi nam vzela nekaj pevskih moči. Sedanji zbor šteje 8 glasov: 4 soprane, 2 alta, 1 tenor (ki ga poje ena altistinja) in 1 bas. Pevske vaje imamo na adno ob nedeljah in praznikih popoldan in kadar je treba kake večje priprave, tudi med tednom. Pojemo sledeče latinske maše: A. Foerster Missa in hon. S. Caeciliae op. 15; Ign. Hladnik Missa in hon. Ss. Rosarii op. 19; Ad. Kaim Missa S. Caeciliae; J. Pogačnik Missa in hon. S. Josephi; Alt Missa Brevis op. 4; P. A. Hribar Missa in hon. Ant. Paduani; Jos. Gruber Missa Dom. II.; E. Stehle Salve Regina. Sedaj se učimo Gruberjevo Jubiläums Messe. Na sveti božični praznik pri polnočnici pojemo tudi Kempterjevo Missa in D. Introite in komunije recitiram. Graduale pojemo deloma Foersterjeve, nekatere recitiram. Ofertorije iz „Cerkve-

nega Glasbenika* in B. Treschove. Tantumergo - Genitori: Foerster, Hladnik, Bervar, Hribar, Goller, Zahlfleisch, Habel, Zupan in iz Cecilije. Te Deum: Foerster in Schöpf-Requiem pojem navadno sam, ob slovesnejših prilikah tudi zbor in sicer naslednja dela: Fr. X. Witt, K. Hegman op. 31., I. Mitterer op. 155. in Vurnik za 4 gl. meš. zbor.

Slovenske pesmi pojemo večinoma vse, zlasti kar je novejših skladb naših slovenskih skladateljev. Marijine pesmi pojemo tudi tujih skladateljev kot so: Greith, Niedrist, Haller, Griesbacher; Deschermeier, Engelhart, Zangl in Faist. Preludije rabim sledeče: Premrl, Weil, Kothe, Volkmar, Hesse, Hladnik, Rinck, Bungart, Liebig, Klee, Wolfram in Pazdirek.

Ob kaki društveni prireditvi nastopi cerkveni zbor s pomnoženimi moči.

Imamo tudi pevski društveni zbor, ki šteje okrog 30 moči. Učili smo se več pesmi iz slovenske pesmarice in drugih skladateljev ter smo že parkrat nastopili, sedaj pa vsled vojske ta zbor počiva.

Vse nove muzikalije točno vpišem in shranim po določenem redu v inventarno omaro.

Srečen konec vojske naj zopet kmalu združi razkropljene moči, da bo naš pevski zbor prišel zopet do uspehov, ki smo jih že včasih dosegli in da bomo še nadalje napredovali.

Franc Breskvar, organist in pevovodja.

Škocijan pri Turjaku. — Srečni smo, da nam je ljubljanska orgljarska šola izučila našega organista Antona Marolta. Z vnemo deluje, da se pri nas goji cerkveno petje po liturgičnih predpisih. Na koru imamo 9 pevk, pevce nam je vojska vzela. Ob večjih praznikih pa se nam posreči, da dobimo z različnimi prošnjami na bataljonsko poveljništvo naše pevce od vojakov domov. Zlasti smo veseli, kadar prideta korporala gg. učitelj Mihelčič in organistov brat Francelj iz vojske na naš kor. Prelepo smo vlni praznovali božične praznike. V adventu pevske vaje — skoraj vsak dan. Na sveti večer sem pel skupno s svojimi fanti. Potem Schöpfov Te Deum. Pred veliko sv. mašo se je na koru oglasila mila pesmica — (besedilo je zložila M. Elizabeta):

O ljubo božje Detece,
Ko zremo v tvoj obraz,
Spominjamo v solzah se vseh,
Ki ni jih tu pri nas.
Na bojnem polju mraz trpe,
Tolaži tvoje jih Srce. Itd. . . .

O Detece, nebeški kralj,
ti naših duš pastir,
vsem, ki so padli za naš dom,
daj večno sveti mir!
Pokličí jih v presrečni raj,
neskončno jim plačilo daj!

Na sveti večer smo peli Gollerjevo mašo: Missa de Lor. Tudi na nepevca mora vplivati ta prekrasna skladba. Kako pretresljiv je Kyrie — res kakor prošnja v solzni dolini. (4. adventno nedeljo sem vernikom na prižnici govoril o cerkvenem petju).

Po končani sv. maši se je zopet na koru oglasila slovenska pesem:

Ročico dvigni svojo
nad sprto zemljo tvojo,
pogledé v nas obrni
očete, brate vrni!
Nam pošlji iz dalj
miru, večni kralj!

Ko sem po polnočnici še ostal v cerkvi pred jaslicami in poslušal, da so izvele zadnje kitice božičnih pesni — mi je marsikdo dejal: Oh, kakor v nebesih!

Za letošnje božične praznike se učimo latinsko Filkejevo mašo: Oriens ex alto in nekaj novih božičnih, za katere nam je poslala pesnica M. Elizabeta novo besedilo.

Janez Jereb, župnik.

Iz Idrije. — Na tihem smo tudi letos praznovali god sv. Cecilije. Zjutraj ob 6. uri smo imeli peto sv. mašo, pri kateri smo peli Gollerjevo skladbo in primerne druge vloge. V vojni dobi je naš cerkveni pevski zbor veliko deloval in tudi vžil več pohvale in priznanja. Dve leti in pol je bila Idrija radi italijanskega napada v drugi rezervni črti, zato smo imeli vedno vojaštvo različnih formacij, zdaj večje število — celo divizijo, sedaj manjše; na zadnje šest bolnišnic. Ob nedeljah je vojaštvo imelo

svojo mašo, ali v cerkvi ali na prostem. Vselej je cerkveni zbor pel pri vojaški maši, ako niso imeli svoje godbe ali svojih pevcev. In zelo hvaležni so bili vsakteri poveljniki. Skoraj vedno po maši je že prišel se zahvalit komandant s pristavkom, da take pozornosti in usluge niso vajeni, drugod vojaščino pisano gledajo, tu jo pa tako lepo in ubrano pozdravijo. Večkrat se je zgodilo, da je kak vojak sam prišel na kor k naši maši in z nami pel. Predstavil se je: sem tudi cerkveni pevec, to le latinsko mašo tudi pri nas pojemo. Ko je prišla cela divizija z godbo, je general ukazal, naj vojaški orkester spremlja cerkveno petje. Dali smo jim note na dom in orkester je res dobro naštudiral svojo partijo, ni čuda, nekateri so bili člani budimpeške opere. Le ena skupna skušnja je zadostovala. Ko se je dalo navodilo, na kaj naj pazijo, katere finese treba posebno pointirati, je šlo prav gladko in takrat smo tudi mi spoznali, da nekaj znamo. Če tudi so vojaki že prej imeli za se mašo, so prišli nekateri še k veliki maši radi petja, posebno general ni nikoli izostal in po vsaki maši poiskal dirigenta ter se zahvalil za „cerkveni koncert“. Čudil se je le, da ni prostorna župna cerkev natlačeno polna, ko se ljudem tak muzikalichen vžitek zastonj daje. — Zadnji čas smo imeli tri majorje, vse dobre glasbenike. Eden je prišel, ko mu je čas dopuščal, kar v našo sredo na kor. ter kot navadni pevec pel partijo z našimi pevci, ki so le navadni rudarji ali pazniki, tudi neki stotnik je večkrat dospel ž njim. Drugi major je rad igral na orglje in se ni mogel ločiti od njih, posebno še, ako smo mu registrirali. Naše orglje so namreč 8 let stare, v tem času se lesen instrument nekako vleže in dobi svoj stalni značaj, zato jih je orgljarski mojster Dernič popolnoma izčistil in natančno uglasil ter napravil električni motor za meh. Ministrstvo je dalo električno zastonj in sedaj vse tako gladko in precizno funkcionira, da je veselje. Odpirala ima organist kar pri registrih. Odpre in zapre brez šundra in meh je vedno poln zadostne sape. Ni čuda, da se g. major ni mogel načuditi in ločiti od orgelj. Karakteristika v registrih in posamezne skupine so ga kar očarale. Ker že ravno o orgljah pišem, naj bo dovoljena še ena opazka. Sedaj gre za to, da tudi cerkvene orglje dajo svoj tribut državi, toraj naj bi tudi naše orglje to zadelo. In Idrija je žrtvovala radi vojske primeroma največ. Razun Gorice ni nobeno mesto toliko trpelo, 13 zvonov je dalo raz cerkvene line, pustili so nam v župni cerkvi najmanjšega — tistega za mrliče. In vendar je veliki imel napis, da rudarje budi zjutraj ob treh na delo. Drugod so ohranili veliki zvon, v Idriji ne. Od starih orgelj smo dali cina vojni upravi 176 kil. brez vsake odškodnine, zraven tega še veliko drugih kovin, lepo svoto bi bila cerkev lahko dobila, ko bi bila hotela prodati, torej je žrtvovala primeroma veliko več kot druge. Naj bi se vendar vsaj sedaj na to ozirali in pustili naše orglje, ki so ravnokar na višku glede čistosti intonacije. Koliko rekonvalescentnim ali službujočim častnikom v odmoru so bile naše orglje v razvedrilo. Morda pridejo še časi, ko bode marsikateri stopil za igralno mizo, a če bo principal odvet, se bo kazala škrbina, da bo vsak čutil, nekaj manjka in odšel od umotvora. To naj bi bilo v pomislek dotični komisiji, pa naj bi se spomnila, koliko je Idrija trpela, koliko več žrtvovala kot drugi kraji, naj ima zato malo zadoščanje vsaj v tem, da pustimo pri miru sedaj morda najboljše uravnane orglje v škofiji.¹⁾

Arko.

Tržič. — Odkar nam je vojska koncem maja 1915 vzela organista g. Nikota Loboda, je stalo naše cerkveno petje v znamenju vojske. Pomagali smo si, kakor smo vedeli in znali. Podpisani sem prevzel orgljanje in vodstvo petja, kateri nalogi sem skušal po svojih skromnih močeh zadostiti. Osobito začetek je bil težak; pogostokrat bi mi bilo najljubše, če bi prišli ljudje brez ušes v cerkev. Olajšano mi je bilo delo, ko sem dobil po preteku dobrega leta tovariša, ki je sprejel orgljanje pri popoldanski službi božji. Sedaj imamo domala že eno leto še tretjo pomoč v osebi učiteljice gdč. Amalije Cepuder, ki večinoma orglja pri jutranji službi božji.

Basiste imamo sedaj še tri, edini tenorist pa nosi že dalj časa vojaško suknjo. Ženski glasovi se rekrutirajo izključno iz dekliske Marijine družbe, ki je prevzela to

¹⁾ Komisija je idrijske orglje priporočila, da naj se ohranijo. Upajmo, da se jim nič žalega ne zgodi. (Urednik)

nalogo o Božiču 1914; reči moramo: hvala Bogu, je vsaj red pri skušnjah in na koru! Število sopranov kakor tudi altov se suče vedno krog števila 7. Skušnje, trajajoče po eno uro, imamo redno vsak ponedeljek za mešani zbor, vsako sredo za ženski zbor.

Glede latinskih maš se držimo načela: malo a tisto dobro. Zadnji čas smo se naučili Gruberjevo Missa dominicalis št. 2, ki je preprosta, melodiozna, a vseskoz dostojna in kot nalašč za sedanje razmere, ker sta tenor in bas ad libitum. Na praznik Brezmadežne ženski zbor že nekaj let sem poje Gollerjevo veličastno mašo in honorom B. M. V. de Loreto, prirejeno za troglasni ženski zbor. Črne latinske maše pojem sam; rabim jih 7, deloma slovenskih, deloma nemških skladateljev. Za moj okus presega vse Griesbacherjeva iz njegovega Repertorium chorale. Zmagati jo more tudi basist, ker ne sega nikjer preko e. Mislim, da bi jo najboljši organist smel stalno sprejeti v svoj repertorij.

Slovenske pesmi rabimo menda iz vseh zbirk, ki so izšle zadnja leta. Kadar so zastopani vsi glasovi, najraje sežemo po skladbah, kjer ima vsaj eden če že ne vsak glas priliko, da se samostojno razvija. Z veseljem se oprimemo tudi modernih skladb, če imajo le res kaj umetniškega na sebi. Zastopanega imamo Hochreiterja, dalje Premrla, zlasti po blagoslovnih pesmih, Adamiča, Sattnerja, čegar skladbe sploh mnogokrat proizvajamo, zadnji čas zlasti IV. mašo v A-duru iz njegove predzadnje zbirke mašnih pesmi, i. t. d. Med pesmi, ki jih naš zbor najbolj ceni, spada Gollerjeva iz zbirke „Slava Jezusu“ št. 17: Gospod jaz nisem vreden. To je res pravi biser; tudi ljudstvu izredno ugaja, Kadar ni dovolj moških glasov, tedaj rabimo prav pridno pesmarico „Slava Brezmadežni“, iz katere pojemo sploh vse pesmi, kar jih je za mešani zbor. Ob praznikih najraje pridemo na dan z Riharjevo prazniško in sicer v prvotni obliki, če jo le imamo na razpolago. Za praznike, ki se obhajajo le enkrat na leto in se torej dotična pesem zapoje le tisti dan, je Rihar kot nalašč, vsaj kolikor časa za navadne zборе nimamo boljšega.

To je glavni obris stanja našega cerkvenega petja. Jasno je, da hrepeneče čakamo, kedaj se nam prismeje solnce miru in se vrnemo k rednim razmeram, za kar večkrat prosimo v vojni pesmi: Strašno razsajajo . . . pojoč: Jezus, pomagaj nam, Ti nas otmi!

Viktor Čadež.

Etapna pošta 267. — Kolikor se spominjam, še niste imeli nikakega dopisa o cerkveni glasbi iz južne Dalmacije. Dovolite mi, prosim, da Vam o nji nekoliko poročam. V bližini moje postojanke leži Budva, najnižje staro mesto naše monarhije. Tu so peli na Veliko noč latinsko mašo, seveda brez orgelj, ker so iste pokvarjene. O kaki umetnosti ni mogoče govoriti, ker tudi pravih pevcev ni. Pa saj ni čudno; po črnogorski invaziji je pač vsakdo skrbel, da si je rešil življenje; ko so se pa naši v letu 1916 vrnili, ni cerkev imela o Veliki noči niti božjega groba, in tako se je veliki teden v cerkvi opravljalo, kakor se je pač moglo. Cerkev sama je za tukajšnje kraje še dosti lepa. Vse drugače Vam je pa v nadžupnijski cerkvi v bližnjem „Hercognovi“ (Castelnuovo); in je umevno, ker vojnih grozot do sedaj še ni bilo. Tu so peli na pr. na božično noč pri polnočnici dosti lepo latinsko mašo; ne vem pa, zakaj ne spremljajo z orgljami, temveč le s harmonijem. Mašo je pel moški zbor in je svojo nalogo častno rešil. Čudil sem se tako ubranim glasovom v Dalmaciji. Ista maša se je pela na sv. Treh kraljev dan. Prav ljubko je bilo hrv. narodno petje v cerkvi, izvajano od otročičev o božičnih praznikih, na primer „Oj djetesce moje drago“. Tako peti zna samo otrok, ki v svoji lepi, nedolžni duši iz narave čuti pomen skrivnostnega praznika. „Spavaj, spavaj, sin moj dragi, mirno zaspil Ti!“ Toda vrnimo se zopet k liturgičnim pravilom. Veliki teden 1917 na cvetno nedeljo se je pelo trpljenje Kristusovo deloma na prižnici, deloma na koru, menjajoče; na veliki četrtek je bila navadna slovesna sv. maša, kjer je zbor vedno častno reševal svojo nalogo, kakor tudi na veliki petek. Na veliko nedeljo je pel mešani zbor pod vodstvom nekega g. patra od sv. Antona lepo latinsko mašo. Nisem jo poznal, a krasna je bila in dobro so jo izvajali. Ofertorija in Benediktusa niso peli. To sem pogrešal-

Koral se tudi ne poje, pa se v sedanjem vojnem času tudi ne more zahtevati. Zanimivo je to-le. Pri vstopu mašnika pred oltar ni tu nikakšnega preludiranja; le par akordov in začnejo s petjem. Navada je pa, da se dostikrat prej preludira, predno se mašnik poda iz zakristije pred oltar. Pridige tukaj nisem slišal, pač pa imajo lepo navado, da se pri vsaki prazniški in nedeljski sv. maši na koru poje — mislim — graduale, kar je zelo lepo. Poje namreč čast. gosp. pater dirigent, seveda hrvaško. Na sv. Rešnjega Telesa dan je bila tiha sv. maša brez petja, procesija v lepem redu; pel se je samo en evangelij in tako smo jo spet mahali v cerkev. V cerkvi in v procesiji pač ni tiste spodbudnosti, kot pri nas na Slovenskem; kmečkega ljudstva tukaj ni, takozvana gospoda pa tako nič ne moli. Prejmite, preč. gospod urednik in gospodje organisti, ki ste raztreseni po raznih bojiščih, kakor tudi kateri ste toliko srečni, da ste na svojih službah, najpristržnejši pozdrav od

Jožefa Jurana,
organista pri Sv. Križu, sedaj črnovojnika.

Razne reči.

Δ Jubileji. Prevzvišeni gospod dr. Anton Bonaventura Jeglič, knezoškof ljubljanski, je obhajal 12. septembra 1917 dvajsetletnico škofovstva. — Šestdesetletnico rojstva sta obhajala prevzvišeni gospod msgr. dr. Andrej Karlin. škof tržaško-koperski in msgr. Mihael Arko, dekan idrijski. — Skladatelj gospod Anton Foerster, glasbeni ravnatelj v pok., je obhajal 20. dec. 1917 osemdesetletnico rojstva. — Skladatelj P. Hugolin Sattner, župnik in konz. svetnik, je obhajal 11. okt. 1917 petdesetletnico svojega redovništva. Vsem p. n. jubilarjem: Ad plurimos annos!

Δ Preč. gospod skladatelj Fran Ferjančič, župnik v Mavčičah pri Kranju, je bil imenovan knezoškofijskim svétnikom. Marljivemu in zvestemu sotrudniku „Cerkvenega Glasbenika“ urednik k častnemu imenovanju najiskrenejše čestita.

Δ G. Ivan Zdešar, organist pri sv. Petru v Ljubljani in učitelj na orgljarski šoli, je bil imenovan za učitelja petja na c. kr. višji realki v Ljubljani.

Δ P. Tito Horvat, bivši organist na Tersatu pri Reki, je bil premeščen v Zagreb in študira glasbo pri prof. Fr. Duganu.

Δ P. Bernardin Sokol, absolvent cerkvenoglasbene akademije v Klosterneuburgu, je postal učitelj petja na c. kr. realni gimnaziji v Dubrovniku.

Δ Vič. gospod Dragotin Andres, absolvent cerkvenoglasbene akademije v Klosterneuburgu, je postal koralist in namestni pevovodja stoine cerkve v Zagrebu.

Δ Pri pogrebu dr. Janeza Ev. Kreka, prvoboritelja Jugoslovanov, je pel pomnoženi pevski zbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani, broječ okrog 100 pevcev, štiri pogrebnice: 1) Jelenovo: Usliši nas Gospod — to so zapeli pred knezoškofijskim dvorcem, kjer je prezasužni pokojnik ležal na mrtvaškem odru; — 2) Mendelssohnovo „Beati mortui“ — v stolni cerkvi; — 3) Devovo „Vigred se povrne“ — pred dr. Krekovo vilo — in 4) Jenkovo „Blagor mu“ — na pokopališču pri svetem Križu. V stolni cerkvi je razun tega počastil stolni kapelnik Premrl spomin pokojnika z izvajanjem dveh žalobnih koračnic na orgljah; izvajal je Beethovnov „Marcia funebre“ v As-molu in Guilmantov „Marcia funebre“ v C-molu.

Δ Na predvečer Vernih duš 1917 je moški zbor „Glasbene Matice“ v Ljubljani pel na pokopališču pri sv. Križu v počeščenje padlih junakov tri žalostinke: Gallusovo „Ecce quomodo moritur justus“, F. S. Vilharjevo „Žalostinko“ in P. Ang. Hribarjevo „Človek, glej dognanje svoje“.

△ Anton Jaklova koračnica „Cesarjevičeva pehota“, op. 45., poklonjena slavnemu kranjskemu pešpolku št. 17 „Cesarjevič“, je bila med štirimi vposlanimi koračnicami sprejeta kot najboljša. G. skladatelj je bil odlikovan z dragocenim darom. Čestitamo.

△ C. kr. komorna pevka gospa Gertruda Foerster, sopranistinja dunajske dvorne opere, in pianistinja gdč. Lissy Hammerl sta priredili 7. oktobra svoj tretji koncert v Ljubljani. Topot z veliki Unionski dvorani. Slavna pevka je zapela med drugim tudi tri slovenske moderne pesmi našega mojstra Antona Lajovica: a) Pesem o tkalcu; b) Kaj bi le gledal; c) Bujni vetri v polju. Pela je žal vse v nemškem jeziku. Izvajanje „Pesmi o tkalcu“ nas ni zadovoljilo. Naše domače pevke-solistinje so jo večkrat že bolje pele. Sicer pa smo seveda imeli dosti prilike uživati veliko umetnost odlične komorne pevke. Zlasti Gounodovo balado in arijo iz opere Favst je podala non plus ultra.

△ V proslavo godu Njegovega Veličanstva cesarja Karla I. se je vršil 3. nov. v ljubljanskem deželnem gledališču slavnostni koncert. Sodelovali so: salonski orkester, gdč. Cirila Medvedova (altovski mezzosopran) iz Gorice in gospa Irma Polakova (sopran) iz Zagreba.

△ 12. novembra je koncertiral v Ljubljani mladi hrvatski umetnik na gosli Zlatko Baloković iz Zagreba. Izvajal je Beethovnovo (Kreutzerjevo) sonato, Corellijevo „La folia“, in več modernih skladb: Dvořak-Kreislerjev „Slovanski ples“ v E-molu, Moskovskega „Guitarre“; Ševčikovo „Holka modrooka“ in Wieniawskega veliko fantazijo na motive iz opere Favst. Na klavirju ga je spremljal prof. Currellich iz Trsta. Baloković nas s svojo ljubeznivostjo in resnično umetnostjo vedno zelo razveseli in poživlji.

△ Glasbena Matica v Ljubljani je priredila svoj letošnji prvi koncert 18. nov. Obstojal je iz solistovskih: klavirskih in pevskih in iz zborovih točk. Kot pianistinja je nastopila gdč. Delica Bučar iz Budapešte. Mlada umetnica je naša domačinka, Ljubljančanka. V štirih izvajanih skladbah je pokazala veliko spretnost in fin okus. Gdč. Cirila Medved, koncertna in operna pevka iz Gorice, je s precejšnjim uspehom pela nekaj arij iz oper in tri samospeve slovenskih skladateljev: Josipa Pavčiča, Emila Adamiča in dr. Benj. Ipavca. Ženski zbor „Glasbene Matice“ je izvajal pet težkih modernih dvo- in triglasnih pesmi Antona Lajovica, ki pa žal niso prišle popolnoma do veljave, kot so vredne in zaslužijo. Jako pa sta uspela dva moška zbora: Emil Adamičev „Vasovalec“ in dr. Ant. Schwabov „Večer na morju“. Istotako mešani zbori skladateljev: E. Adamiča, Stan. Premrla in dr. Schwaba. Posebno lepo se je slišal dr. Schwabov zbor „Zdrava Marija“ z nežnim sopranskim samospévom, ki ga je izvrstno pela gdč. Mila Počivalnik. Izredno navdušila pa je občinstvo Premrlova „Zdravica“, ali bolje rečeno znamenito, danes aktualno dr. Prešernovo besedilo, ki ga je Premrl odel v preprosto, jedernato, vsem dostopno glasbo. 1)

△ 19. nov. je bil v deželnem gledališču v Ljubljani zelo uspel koncert klavirskega virtuoza W. Backhausa.

△ 24. nov. je koncertiral v Ljubljani slavni češki komorni kvartet iz Prage. Izvedel je idealno lepo tri kvartete: Anton Dvořakovega v F-duru, op. 96, Vítěslav Novákovega v D-duru, op. 35 in Fran Schubertovega v D-molu (Smrt in deklica). Češki kvartet obhaja letos 25 letnico svojega umetniškega delovanja.

△ Skladatelj Leopold Pahor, višji revident pri južni železnici v Ljubljani, je zložil na Anton Funtkove besede krepko koračnico „Naprej naš polk „Cesarjevič“! G. Funtek je oskrbel tudi nemški prevod izvirnega slovenskega besedila. Koračnica je prirejena za orkester na lok, za orkester na pihala in za klavir z moškim zborom. Svojčas je bilo v „Slovincu“ (29. sept. 1917) naznanjeno, da za-

1) „Zdravica“ je izšla v „Novih Akordih“ 1906, V. letnik, št. 4. (Urednik.)

ložl koračnico Katoliška bukvarna v Ljubljani. Vendar, kolikor nam je znano, skladba do sedaj v tisku še ni izšla.

Δ 19. decembra je koncertirala v Ljubljani slavna hrvatska koncertna in koloraturna pevkica, markiza Maja pl. Strozzi. Pela je več opernih arij in sedem krasnih modernih pesmi nadebudnega hrvaškega skladatelja Petra Konjovića. Po dovršenem sporedu je dodala še venček slovaških narodnih pesmi, ki jim je klavirsko sprmljevanje omislil češki skladatelj prof. Vit. Novak. Izborno, v koloraturah zares neprekosljivo pevko, je na klavirju izvrstno spremljal njen soprog Bela pl. Pečić. Koncert, ki je nudil v vzorni obliki toliko izvirne pristno slovanske umetne in ljudske glasbe, bi bil zaslužil od strani našega občinstva večjega zanimanja in obilnejšega poseta.

Δ Nove skladbe hrvatskih skladateljev. Zlatko Špoljar, učitelj v Ludbergu, je priredil in izdal „Hrvatske pučke popijevke“ za moški in mešani zbor. Naročujejo se pri skladatelju. Cena 2 K 50 v. — Prof. Božidar Širola, jako nadarjen hrvatski skladatelj mlajše generacije, je zložil novo orkestralno delo „Sjene“, pantomino v dveh delih. (Sedem slik je napravil slikar Ljubo Babić). Češka kraljeva narodna opera je sprejela Širolove „Sjene“ v svoj repertoar. Na tem dejstvu, na tem izrednem in pomembnem uspehu Slovenci Hrvatom iskreno čestitamo. — V. Ružič je priredil deset hrvatskih vojnih koračnic za klavir. — Albini je izdal 13 pesmi za en glas in klavir.

Δ Na Dunaju je 6. sept. preminul dunajski c. in kr. dvorni namestni kapelnik Julij Böhm. Pokojnik je bil odlična osebnost v dunajskih glasbenih, osobito cerkvenoglasbenih krogih. Svojčas je bil vodja cerkvene glasbe v župni cerkvi XIX. dunajskega okraja Döbling, pozneje pri mestni župni cerkvi „Am Hof“ in v dvorni kapeli. L. 1899. je oživitvoril cerkvenoglasbeni tečaj na Dunaju, l. 1907 v Gorici. Pokojnik je bil več let vodja dunajske šole za cerkveno glasbo, ki je pa l. 1915 prenehala obstajati. Nekaj let je bil tudi član c. kr. drž. izpraševalne komisije za glasbo in sicer za orglje. Za zasluge na cerkvenoglasbenem polju je dobil razna visoka odlikovanja. Blagemu pokojniku želimo večni mir.

Δ V Požunu na Ogrskem je umrl tragične smrti dvorni kapelan nadvojvode Friderika Josip Felician Móczik, roj. l. 1861. Kot strokovnjak v glasbi se je pred kratkim nepovoljno izrazil o delu nekega ogrskega orgljarskega mojstra, vsled česar ga je dotični orgljarski mojster napadel ter mu prizadel tako hudo rano, da ji je Móczik podlegel. Hrvatska „Sv. Cecilija“ poroča, da se je pokojnik zanimal tudi za slovensko cerkvenoglasbeno literaturo ter izvajal nekaj slovenskih skladb v mažarskem jeziku; zlasti Foersterja da je visoko čislal. Škoda vrlega moža. R. I. P.!

Δ Fran Lisztova klavirska dela, ki so letos postala prosta, je nanovo izdal in skrbno revidiral Ign. Friedman. Izdaja je dvojna: celotna v štirih velikih zvezkih po 7 mark 50 pf. oz. v 12 zvezkih po 2.50 in izdaja posamnih skladb po 1 marko oz. 60—80 pf. Skladbe se naročajo v vsaki bukvarni. Glavni založnik je Universal-Edition, Dunaj.

Oglasnik.

Ign. Hladnik: **Te Deum** za mešani zbor s spremljanjem orgelj ali orkestra. Op. 71.

Te Deum, posvečen visokočastitemu gospodu Janezu Virantu, zlatomašniku, kanoniku starosti kolegiatnega kapiteljna v Novem mestu, nosi na sebi predvsem znak večje umerjenosti v melodiji, kot smo jo bili do sedaj pri Hladniku navajeni. Neka plemenita slovesnost se nam pojavlja v skladbi. Nekateri motivi so kaj krepki in izraziti, tako n. pr. motiv, ki nastopi takoj začetkom v enoglasnem zboru in potem še večkrat

v kratkih kanonih. Enako pohvalno omenjam koralni motiv, večkrat uporabljen pri sklepih. Skladba teče dokaj gladko, le skleпов — celo s termatami — je na vsak način preveč. Modulacija je semtertja nekoliko nespretna ali recimo nesigurna. Homofonije je ponekod preveč, vsaj v orgeljskem stavku se pogostno akordno nevezano — nekako klavirsko — igranje ne poda dobro. Po drugi strani bi pa g. skladatelj prav storil, če bi ne delal — oprostite prosim izrazu — tistih svojih „komedij“ v pedalu, ki narede stavek dostikrat po nepotrebem nemiren in moten. Skladbi kot taki, dasi ne vseskoz vzorni, v celoti ne odrekam vrednosti; dobro zapeta bo brezdvomno učinkovala. Nekaj tiskovnih napak, tičočih se prestavnih znamenj, si bo lahko vsakdo popravil.

Premrl.

Sacrum Crisense Majus vulgo S. Joannis Evangelistae dictum. (Auctore ignoto saeculi XVII.) Po rokopisu v frančiškanskem samostanu v Varaždinu priredil Franjo Dugan. (Pretiskano iz „Sv. Cecilije“). Zagreb 1917. Tisk „Nadbiskupske tiskarne“. — Stara glasba je to, marsikdo bi mislil in rekel: Preživela se je. Toda ali se ne zdi, kot bi zašel v nov, čist, duhoven svet, ko igram te mirne in brezstrastne, te skoro preprosto naivne, pa vendar tako nežno občutene in vzorno tekoče harmonije! Tu ni nič iskanega, nič pretiranega, nič, kar bi hlepelo po efektu. Melodija, vzeta iz rokopisa, je diatonična in ima obseg none (od *c'* — *d''*.) G. prof. Dugan jo je slogu primerno harmoniziral za mešani zbor; semtertje nastopijo tudi posamezni glasovi sami, ki jih podpira izredno lep, krasno se razvijajoč orgeljski part. Edini akord, ki se — vsaj meni — zdi medel, prazen, je v predzadnjem taktu koncem „Christe eleison“ in potem še enkrat enako v 9. taktu pred koncem v „Agnus Dei“. Tam bi se v altu mesto cele note *d* bolj podal in bi harmonijo zgostil postop: *f* (polovna), *e d* (četrtinki). Na ta način nastane sicer par sporednih kvint, ki se pa ne glase slabo. Pri sklepu besedila „propter magnam gloriam tuam“ v Gloria mora slogu primerno stati v altu *e* mesto *f*, tako da se konča zadnji akord kot trizvok; v moderni opremi pa bi mi dotično mesto, kakor je tiskano, bilo popolnoma všeč.

Premrl.

Listnica upravnštva.

Naročnino za leto 1917 so do srede decembra poravnali sledeči p. n. naročniki: Zdravko Ferlič, organist-črnovojnik; Rudolf Ceh, Pliberk (Kor.); Anton Tiran, nadsprevodnik v pok., Ljubljana (za l. 1917 in 1918); Anton Somrek, kaplan, Šmartin, P. Velenje (Štaj.); Ignacij Fabiani, organist, Šmarjeta; Josip Kres, kaplan, Hrenovice; Fran Breskvar, organist, Št. Jakob ob Savi; Ivan Vodopivec, ekspozit, Vrhpolje pri Moravčah; Anton Marolt, organist, Škocijan pri Turjaku; Fran Gerden, cerkvenik pri sv. Jakobu v Ljubljani; dr. Ivan Fabijan, semeniški nam. vodja, Ljubljana (za l. 1917 in 18); C. kr. učiteljsiše v Ljubljani; Duro Nazor, učitelj, Ložišče (Dalm.); Fran Spruk, organist-črnovojnik za l. 1917 in 18). — Za l. 1918 sta poravnala: Josip Lavtižar, župnik v Ratečah in župni urad istotam. (Prih. dalje).

Ob koncu leta.

„Cerkveni Glasbenik“ zaključuje s to številko svoj 40. letnik. Njegovo delovanje je od začetka do danes veljalo prospetu naše cerkvene glasbe, nje preosnovi in gojitvi v duhu in po volji Sv. Cerkve. In uspehi niso izostali. Skromna setev je šla v klasje; sadove lista in glasbenih prilog opazamo danes širom naše slovenske zemlje. Ko je l. 1903. izšel slavnoznani Motu proprio Pija X., je našel cerkveno glasbo po Slovenskem — lahko rečemo — da izvečine na pravi poti.

Za uspehe, ki si jih je „Cerkveni Glasbenik“ tekom štiridesetih let na važnem domačem kulturnem torišču pridobil, smo v prvi vrsti hvaležni Bogu, ki je dal stremljenju lista svoj blagoslov. Hvaležni smo pa tudi zlasti vsem tistim možem, ki so listu ob njegovi zibeli v prvih desetletjih ob strani stali, da ni omagal. V tem oziru gre posebna hvala prvemu dolgoletnemu uredniku našega lista, blagopokojnemu profesorju Janezu Gnjezdi. Z idealno vnemo je žrtvoval dobri stvari mnogo časa in truda ter v skrajni nesebičnosti list celo gmotno dostikrat sam zalagal. Pod drugim urednikom, kanonikom dr. Andrejem Karlinom, sedanjim tržaško-koperskim škofom, je list vsebinsko napredoval in se tudi v gmotnem oziru postavil na dokaj trdna tla. Z veliko hvaležnostjo se koncem 40. letnika našega lista spominjamo njegovega prvega urednika glasbenih prilog, prof. Antona Foersterja. Urejeval je priloge skozi 31 let in podal v njih našim organistom in njih pevskim zborom obilico lepih in primernih cerkvenih skladb domačih in tujih skladateljev.

Vsled marljivega sodelovanja mnogih starejših in mlajših sotrudnikov se je list tudi pod sedanjim urednikom razvijal jako razveseljivo in je prejel večkrat od odličnih krogov toplo priznanje.

Prišla je pa nesrečna vojska, ki je s svojim krutim načinom razdiranja in pustošenja uničila že marsikatero koristno podjetje in pretrgala nit življenja marsikakemu glasbenemu listu. Našega lista hvala Bogu vojska ni ustavila, a zadnji čas mu že reže sledove. List prvič ne more več tako redno izhajati kot je prej: vsak mesec, in tudi v takem obsegu, kot smo ga začeli objavljati zadnja leta, ne gre več. Stroški so preveliki. Hočemo pa list še naprej vzdrževati in ga izdajati vsaj na dva, tri mesece.

Cena listu ostane 5 K na leto, to pa za vse naročnike enako, tudi za cerkve ljubljanske škofije; za dijake 4 K.

Truditi se hočemo, da bo list prinašal dobro, solidno in predvsem aktualno cerkvenoglasbeno berilo, v glasbenih prilogah pa skladbe, kolikor moč odgovarjajoče današnjemu splošno glasbenemu nivôju in primerne našim cerkvenoglasbenim potrebam.

Zahvaljujoč vse naše drage sotrudnike in priporočujoč se jim kakor tudi p. n. naročnikom za nadaljno naklonjenost

voščimo vsem srečno novo leto.

Uredništvo in upravništvo „Cerkvenega Glasbenika“.

Današnjemu listu je pridejana 10., 11. in 12. št. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl.**

Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska „Zvezna tiskarna“ v Ljubljani.